

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIALIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20
korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, II. ker., Fő-utca 23.
Telefon 93-99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911

A kollektív szerződés.

Irta: Ágoston Péter.

I. Aki a kollektív szerződést meg akarja érteni, annak szem előtt kell tartania, hogy a szolgálati viszonynak a termelési technika mai állása mellett két oldala van: *a)* a munkás és munkáltató egymáshoz való viszonya; *b)* a munkásnak a többi munkáshoz való viszonya. Miután a szolgálati szerződés csak az elsőre nézve foglal magában szabályokat s miután a munkások egymáshoz való viszonyának megállapítását a munkáltatók saját joguknak tekintik, de a munkások viszont ezt az álláspontot el nem fogadják, e kérdés tehát állandó viszálykodás forrásává vált.

A munkásnak a munkáltatóhoz való viszonya a munkások felfogása szerint azonban nem merül ki a szolgálati szerződést kötő saját viszonyában, hanem a többi munkásnak a munkáltatóhoz való viszonyát is jelenti, vagyis a munkás jogot követel magának arra, hogy munkástársainak a munkáltatóhoz való viszonyába is beleszóljon. Így aztán különbséget kell tennünk a munkáltatónak az egyes munkáshoz és az összes munkásaihoz való viszonya közt is. Sőt lassan még ez a kör is bővülni kezd, mert a munkásoknak még azzal is kell törődniök, hogy a munkásoknak milyen a többi munkáltatóhoz való viszonya. Így nő a termelés újabb módjai szerint a munkások kényszerű érdekköre.

A munkásoknak, mint összességnek a munkáltatóhoz való viszonya részben az egyes munkások érdekkörében mozog, részben azonban külön összességi érdekkörben. Így aztán a munkásság összességének a munkáltatóval szemben külön igényei is vannak, amilyenek a helyiség, az öltözők, a védelmi berendezések stb.

A szolgálati viszony annál a körülménynél fogva, mert a munkáltató már nem tulajdonosa a munkásnak, uralmi viszonyná lett, amelyben azonban a munkáltató az államnál is nagyobb jogokat gyakorolhat a munkások felett. Miután továbbá sok munkást alkalmaz egy munkáltató, tehát mind-egyikre nézve ugyanazokat az elveket alkalmazni rá nézve a legkényelmesebb. Így a munkáltató kényelme érdekében arra törekszik, hogy a munkaviszony minden munkásra nézve egyenlő legyen. Így válik a munkáltató akarata az összes munkásokkal szemben egységessé, amelylyel szemben a munkásokra nézve is a leghelyesebb, ha egységes akaratot állíthatnak.

Zimmermann¹ szerint a munkáltatók azok, akik a munkaviszonnak

¹ Gesetzliche Regelung d. Arbeitstarifvertrages. (A 29. német jogászgyűlés irom III. k. 189 l.).

sablon szerint való szabályozására törekszenek. Ez rájuk nézve azzal az előnnyel is jár, hogy könnyebben és biztosabban tudnak kalkulálni. A munkarend is abból a törekvésből született, hogy egyenlősítsék a munkafeltételeket. De e törekvések a gazdasági viszonyokon kívül kényszerítőleg hatottak a munkásokra, oly irányban, hogy ők is szervezkedjenek. Igaz, hogy ez viszont a munkáltatók szervezkedését hívta ki, de a munkásság a szervezkedésnek még is nagyon sokat köszönhet.

A szolgálati szerződést szokták a szolgálati viszony alapjának tekinteni a magánjogban, pedig ez rendesen nagyon kevés megállapítást tartalmaz. A nagy üzemekben a szolgálati szerződés sokszor a bérré nézve való megállapodást sem jelenti. Minden a munkarendben van. A munkáltatónak a szolgálati szerződés tekintetében az a véleménye, hogy úr akar lenni saját üzemében. Aki az ő vállalatában akar alkalmazást, annak el kell fogadnia azt, amit ő kínál.

Mielőtt tehát a munkásság a kollektív szerződés gondolatára jutott, a munkáltatók azt a maguk üzemében már életbe is léptették. Amíg azonban a munkásoknak e gondolata előtt az csak tényleg, de nem formailag volt meg, addig az most formailag is megvan. E formai létrejövetelnek azonban az is a következménye, hogy a munkásság erős ellenállása folytán a munkáltató nem képes mindig keresztülvinni azt a szándékát, hogy úr legyen a saját üzemében.

A termelési technika és az üzemek berendezése egyaránt olyan irányban fejlődik, hogy a munkások helyzete egyenlősül és lassan a tisztviselőkével válik egyenlővé. A termelés feltételei itt és mindenütt egyenlősülve, természetes lesz a törekvés, hogy mindenütt ugyanazon feltételek mellett dolgozzanak a munkások. Ezt a gazdasági folyamatot siettetni a kollektív szerződés. Miután a szerződéseket mindenütt módjukban van a feleknek utánozni, egy világjog kialakulásának lehet ez a kiindulása.

A szociális jog legnevezetesebb alakulata a kollektív szerződés. Itt áll szemben a tömeg az egyessel, vagy másik érdekű tömeggel és vesz el teljesen az egyén a tömegben. Ezért ez a szerződés, mint jogi alakulat, a szociális jog legfőbb hordozója.

II. Sokan kifogásolják a kollektív szerződés elnevezést és másokat ajánlanak helyette; azt hiszem, az elnevezésben nem szükséges logikát keresni és ezért a nyelvhasználatba átment elnevezések bírálatának és új elnevezések propagálásának nincs célja.¹⁾ A magyar munkásság a kollektív szerződés elnevezést fogadta el. Lehet róla vitatkozni, hogy nem volna-e helyesebb más elnevezés, de azt hiszem, a munkásság ennek dacára megmaradna a kollektív név mellett.

A ma elfogadott meghatározás szerint olyan szerződést értenek alatta, amelyet nagyobb számú munkás és egy munkáltató, vagy több munkás és több munkáltató köt és amelyben a jövőben kötendő szolgálati szerződések feltételeit állapítják meg. Vannak, akik a kollektív szerződés alatt azt a megállapodást értik, amelylyel ennek felei az olyan szolgálati szerződések feltételeit állapítják meg, amelyet ők fognak a jövőben kötni. Ezt a korláott nem tudom elfogadni, mert ezzel olyan szűk térre volna érvényének területe szorítva, hogy alig volna használható.

A munkások semmiesetre sem elégszenek meg ezzel a szűk körrel, mert az ő küzdelmük éppen arra irányul, hogy a kollektív szerződést folyton kitágíthassák. Ha csak az a kollektív szerződés, amelyet az ezt kötő felek az általuk jövőben kötendő szolgálati szerződések feltételeinek megállapítása céljából kötnek, akkor a munkások és munkáltatók nagy

¹⁾ Sinzheimer: Der korporative Arbeitsnormenvertrag 1907-ben megjelent munkájában könyvének címében használt nevet ajánlja. Szladits Károly a Magyar Jogászegyletben az ipartörvény tervezetének 1908. és 1909-ben folyt vitájában azt ajánlotta, hogy munkarendi szerződésnek nevezzék el a kollektív szerződés. Mások is ajánlottak új elnevezéseket, de ezek még az említettek-nél is kevesebb visszhangra találtak.

része kiesik és akkor nincs mód arra, hogy a kollektív szerződés utóbb kiterjesztessék és így a munkafeltételek általánosíttassanak. Ezért az olyan szerződést kell kollektív szerződésnek tekintenünk, amelyet a jövőben kötendő szolgálati szerződések feltételeinek megállapítása céljából kötnek avval a határozott céllal, hogy ez ne csak az ezt kötő feleket kötelezze. A kollektív szerződésnek csak ilyen körülírása felel meg a munkásság igényeinek.¹⁾

Ezért nem kielégítő a svájci polgári törvénykönyv szabályozása, amelynek 322. s köv. §§-ai szerint olyan szerződést kell alatta érteni, amelyben a szerződő munkáltatók és munkások, vagy azok szervezetei az általuk kötött s kötendő szolgálati szerződésekre nézve különös megállapodásokat létesítenek. Érvényességének feltétele az írásbeli forma. Ha nem meghatározott időre kötötték, akkor egy év elteltével hat hónapra felmondható. Azok a szolgálati szerződések, amelyeket olyan munkáltatók, vagy munkások kötnek, akiket a kollektív szerződés kötelez, ha ezzel ellenkeznek — semmiek. A semmis kikötések helyett a kollektív szerződés kikötései érvényesek.

A kollektív szerződés e szabályozásával a svájci törvényhozó egy tényleg már létező szerződést szabályozott. Miután azonban a törvényhozó mindig az élet után kullog, ez esetben is nagyon sok kérdést nyitva hagyott, mert ezeket az élet nem oldotta meg, másrészt hatástalan volt, mert a munkáltatóknak és munkásoknak e körüli küzdelme még nem dőlve el, a törvényhozó még nem tudja, mi az igazság. Nevezetesen ahhoz a kérdéshez nem nyúlt, hogy érvényes-e a kollektív szerződés az ezt kötő szervezetekbe később belépőkre, érvényes-e a kilépőkre. Kik köthetnek kollektív szerződést? stb.

III. A felek megállapítása talán sehol sem okoz nagyobb nehézséget mint a kollektív szerződésnél. Még az is kérdés, hogy helyes-e a fél elnevezés és nem kellene-e, mint a német ipari bíróságokról szóló törvény teszi, részeseknek nevezni a szereplőket,²⁾ illetve az érdekelteket. Csakhogy az a kérdés, hogy kiket akarunk tulajdonképpen megjelölni, azokat-e, akik a szerződést kötötték, vagy azokat, akikre a szerződés vonatkozik? Mert a kollektív szerződésnél azok is előbb-utóbb félként jelentkeznek, akiknek érdekében a szerződést kötötték.³⁾

Nehéz tehát a kérdés megoldása azért, mert a kollektív szerződést nem azok kötik, akik a szolgálati szerződést. A kollektív szerződést rendszeren szervezetek kötik, ezek pedig sohasem kötnek szolgálati szerződést. De ha ebből a célból összeverődött csoport köti is, akkor sem az a csoport köti azután a szolgálati szerződéseket. Vitássá tehető ugyan, hogy ilyen szervezetlen csoport jogosult lehet-e kollektív szerződés kötésére, de miután mégis megköti, kell, hogy a ténnyel számolva, ezt el is fogadjuk. De különben is, a szervezet akár feloszolhatik, akár feloszlató és akkor nem marad az se más, mint egy csoport. Ennek az előtérbe állítása nem jogászai szörszálhasogatás, hanem a kérdés teljes megvilágítása céljából szükséges elemzés. A kollektív szerződésből kifolyólag ugyanis jogok keletkeznek, amelyeket első sorban a mai jogi felfogás szerint sokszor kizárólag csak az a szervezet érvényesíthet, amely azt kötötte. Ha ilyen szervezet nincs, vagy megszűnik, akkor nincs, aki a szerződéses jogokat érvényesítheti és akkor a kollektív szerződés nem ér semmit.

Gyakran előfordul, hogy több szervezet van a szerződésnél egy félként érdekelve. Ezek egymás közötti viszonya sincs tisztázva. Sinzheimer rámutat arra, hogy milyen nagy nehézségek állhatnak elő ilyen esetben

¹⁾ V. ö. Lotmar: Die Tarifverträge zwischen Arbeitgebern u. Arbeitnehmern (Archiv f. soziale Gesetzgebung u. Statistik XV. évf.) — Szerző: A munka rabsága 133. s köv. 1.

²⁾ Wölbling: Die gesetzliche Regelung des Tarifvertrages (Jaffe: Archiv für Sozialwissenschaft u. Sozialpolitik XXIX. k.).

³⁾ Szerző: A munka rabsága 135. s köv. 1.

abból, hogy az egyik szervezet felmondja, a másik nem mondja fel a kollektív szerződést. De éppen ilyenek, vagy még nagyobbak állanak elő, ha az egyik megszegi, a másik felmondja, a harmadik megtartja. Azt a megoldást ajánlják ilyenkor, hogy a felmondási jogot egyre kell ruházni. Ez nagyon jó megoldás volna akkor, ha ez egyúttal minden irányban is biztosítaná az egyöntetűséget.

A felek megállapításának kérdése azért olyan bajos, mert a kollektív szerződés rendesen forrongás után jön létre és az egyes jogviszonyokat nem érnek rá tisztázni ennek folyama alatt. Van olyan kollektív szerződés, amelyet egy munkáltató köt¹⁾ több munkással és olyan, amelyet több munkáltató köt több munkással. Már most ezek a munkások és munkáltatók egyaránt lehetnek szervezettek, vagy szervezetlenek. De lehetséges az is, hogy a szervezettek nem szervezeteik útján, hanem ezektől függetlenül kötik meg a kollektív szerződést.

Már most a kollektív szerződést a fél kötheti: a) személyesen (pl. az egyes munkáltató); b) mások útján. A mások útján kötött szerződést megint vagy: 1. a szervezet köti, erre való felhatalmazás nélkül; 2. a gyűlés kiküldöttjei kötik formátlan és a magánjogban általában el nem ismert meghatalmazás alapján.

Ha az egész jogkérdést az individuális jog alapján akarjuk megoldani, akkor mindezekben az esetekben nagyon hamar végezhetünk a vitákkal. Csakhogy mindenki előtt kétségtelenül világos, hogy az individuális jogot alapként elfogadni nem lehet. Itt a közönséges magánjogi elvekkel nem lehet boldogúlni. A kollektív szerződés létrejövetelének körülményei a régi magánjogi elvek szerint meg nem oldhatók. Itt csoportok állanak szemben egymással. Ezek a csoportok nem illeszthetők sem a mai köz-, sem a mai magánjogba. Új jog, vagy legalább új alapelvek szerint kell itt ítélni.

Miután a jogászoknak még nincs általában elfogadott skatulyája ezekre az alakulatokra, tehát sokan, akik a magánjogban helyet nem találnak, a közjogba helyezik.²⁾ Ez nem helyes, mert itt csak annyi áll, hogy a fenti módon összeállt tömeget »olyan egységes akarat és elhatározás szállja meg, hogy az eltérő egyes akarat nem érvényesülhet és hogy a másik fél egy élő egység létezését tapasztalja.«³⁾

Akik a szervezetek, vagy a gyűlések kiküldötteinek a kollektív szerződés megkötésére vonatkozó jogát elismerik, azok is a magánjogban ma el nem ismert alapon állanak. A szervezetnek ily joggal való felruházása sokkal több, mint a jogképesség, pedig még e körül is nagy viták folynak. És ha helyes, amit Wölbling mond, hogy a szervezeteket fel kell ruházni jogképességgel, akkor ez csak annyit jelent, hogy törvény lesz az, ami már úgylis tény.

Ha azonban figyelembe vesszük, hogy a mai ipar tendenciája az, hogy ne csak ugyanannak az iparágnak, hanem több iparágnak szolgálati viszonyait is ugyanaz a kollektív szerződés szabályozza, de viszont ilyen több iparágra kiterjedő szervezetek nincsenek, akkor egy újabb nehézségre bukkantunk a szerződő felek megállapításának kérdése tekintetében. Ezt a nehézséget alig lehet Oertmann formulájával elhárítani, aki azt mondja, hogy ilyenkor azt kell feltételezni, hogy a kollektív szerződést együtt kötik egy ad hoc egyletté lettek. De ilyenkor is ott marad azok képviselőitének hiánya, akik nincsenek egy szervezetben sem.

Minden szerződést, tehát a kollektív szerződést is meg lehet kötni hallgatólag. Már most világos, hogy a felek megállapítása ebben az eset-

¹⁾ Schmelzer: Tarifgemeinschaften (Leipzig 1906) 5 s köv. 1. szerint nem koll. szer., amelyet egy munkáltató köt, mert a fogalmában már benne van a többség gondolata.

²⁾ Weigelt: Zur Rechtlichen Bedeutung d. Tarifvertrags (Zeitschr. f. d. gesamte Staatswissenschaft 1910.) 669. 1.

³⁾ Schall: Das Privatrecht d. Tarifverträge (Jena, 1907.) 234. 1.

ben még löbb nehézséget fog okozni, mintha kifejezetten történik. Ha azonban akármilyen nagy nehézségekbe ütközik is, a törvénynek a kérdést meg kell oldania. Hogy ez a megoldás helyes lesz-e, vagy nem, azt csak akkor lehet megmondani, ha a törvényjavaslat meglesz, de az adott viszonyok között nagyon kevés kilátás van rá.

Kevés a kilátás azért, mert az e tekintetben kialakult három elmélet egyike sem annyira megtámadhatatlan, hogy e kérdésben a törvényhozó állásfoglalása megnyugtathatná az érdekelteket. A felek helyzetét ugyanis sokan úgy fogják fel, hogy ezek a szerződést kötők meghatalmazói. De hiszen ilyen meghatalmazás még teljesen formátlanul is csak akkor jön létre, amikor a munkások gyűlésen jönnek össze dolgaik megbeszélése végett és e gyűlésből küldöttséget választanak, amely aztán a kollektív szerződést megkötöti. Más körülmények közt létrejött kollektív szerződést képviselő útján létrejöttek nem lehet tekinteni. Ha a képviselő gondolata helyes, akkor a kollektív szerződés sok egyes szerződésből áll. Ez a feltevés azonban megint nem helyes és az egész kollektív szerződés megoldól, ha semmi más, mint sok egyes szerződés. Ezért állítják be mások a szervezetet félként a kollektív szerződésbe, mert ha a szervezet a fél, akkor a kollektív szerződés nem lehet sok egyes szerződés. E felfogásnak megint az a hibája, hogy ha a szervezet a fél, akkor csak ennek, de nem az egyesnek vannak jogai és kötelességei a kollektív szerződésből kifolyólag.

E két elmélet nem elégítvén ki az igényeket, egy harmadikat konstruáltak. Az elsőt képviselői, a másodikat szervezeti, vagy szövetségi elmélet¹⁾ néven jelölik. A harmadik a halmazási elmélet, mert az első kettőt halmazza. E szerint helytelen azt mondani, hogy akár az egyesek, akár a szervezetek kötelezettsége egyforma lehetne. Hiszen sok jog olyan, hogy csak az egyes gyakorolhatja. De meg azért is helytelen az első két elmélet, mert tudjuk, hogy a kollektív szerződéshez utólag is csatlakoznak. Tudjuk azt is, hogy nem mindig szervezetek, hanem laza szövetségek állanak szemben egymással, amikor a kollektív szerződést kötik. A jogosultak köre nem is állandó, mert a munkások folyton változnak és vándorolnak.²⁾ Aztán meg a szervezeteknek nincs is joguk, hogy ilyen irányban kötelezzék tagjaikat.

A munkásság igényét leginkább a halmazási elmélet elégíti ki, mert ez egyezik a munkásságnak azzal a követelésével, hogy a kollektív szerződések mindenkire, aki valamely területen és iparágban munkát vállal, kiterjedjen. Ezt az elméletet fogadták el azok a szervezetek, amelyek e tárgyban napvilágot láttak. De éppen ezekből azt kellett látni, hogy a halmazási elméletet is lehet az életbe úgy átültetni, hogy a munkásság igénye még se nyerjen kielégítést.³⁾

A felek körüli vita tehát csak akkor oldható meg a munkásokat és munkáltatókat is megnyugtató módon, ha nem mai jogi, hanem gazdasági jelentésben vesszük az érdekelt feleket és amikor munkások, vagy munkáltatókról szólnunk, az összes egy területen dolgozókat értjük. Ezekhez aztán hozzávesszük mindazokat, akik bármilyen minőségben vannak alkalmazva, tehát a segítő munkásokat is. Egyáltalában nem tarthatjuk szemelőtt, hogy milyen szervezetű egyesületekben szervezkedtek és figyelmen

¹⁾ A képviselői elmélet hívei: Baum, Schallhorn, Wölbling. A szövetségi elméleté: Hüglin, Oertmann, Prenner, Rozner, Sinzheimer. A halmazási elméleté: Lotmar, Rundstein, Schall. — V. ö. Szerző: A munka rabsága: 145. s. köv. I.

²⁾ Wölbling: Die gesetzliche Regelung des Tarifvertrags: 484. s. köv. I. kiemeli, hogy a nem szervezett munkásokkal kötött kollektív szerződések is évekig érvényben vannak, akár a szervezetek szerződésai. Az ilyen szerződéseket a képviselői és szervezeti elmélet csak, mint usance-okat tekintheti. Nem lehet azonban kétséges, hogy ez az elbírálásuk téves, mert ez nemcsak a felek intenciójával ellenkezik, hanem az usance természetével is.

³⁾ Még a legkedvezőbb a Lotmar-Sulzer-féle tervezet, amely azt mondja ki, hogy a kollektív szerződés az ennek területén lakókat mind kötelezi, de csak akkor, ha annak keletkezésétől számított 14 nap alatt ez ellen nem tiltakoznak. A többi javaslat a többségi elv alapján terjeszti ki a megkötött kollektív szerződés érvényét az annak kötésébe be nem folytakra.

kivül kell hagynunk azt, hogy a mai jog szerint joguk van-e az eljáróknak eljárni, vagy nem.

Már is ott tartunk, hogy minden tilalom ellenére kénytelen a jogrend az olyan koalíciókat is elismerni, amelyek az ipartörvény 162. §-a szerint érvénytelenek, bár ezt nyíltan nem teheti. A mai joggal ellenkezik az a hatálya a kollektív szerződésnek, amely szerint a kollektív szerződésből kifolyólag kötelezve legyen a szerződést kötő szervezet és harmadik személyek egyaránt. Az elsők azért nem lehetnének, mert ilyen szerződések kötésére vonatkozó joguk nincs, a harmadik személyek azért nem, mivel ily irányú meghatalmazást nem adtak.

Ezt a kérdést nem lehet megkerülni, mint a német ipari bíróságokról szóló törvény tette, amely a feleket részeseknek nevezte abból a célból, hogy a mai individuális jogrendszerbe bele tudja állítani a kollektív szerződés érdekeltjeinek elveit. A kérdés bökkenője abban keresendő, hogy a kollektív szerződés egyáltalában nem illeszthető bele az individuális magánjog rendszerébe. Már a halmozási elmélet is ellenkezik a mai magánjog alap gondolatával. Mert a mai joggal olyan szabályt nem lehet megmagyarázni, mely szerint olyanok is kötelezve és jogosítva lehessenek a kollektív szerződés alapján, akik ezt nem akarták.

IV. A kollektív szerződés alakszerűségének kérdése a felek kérdését is érinti, mert a szerződés megkötésének külsőségei ezek megjelölésének módja. Lehetségesnek tartják, hogy kollektív szerződés úgylétre jöhessen, hogy valamely munkáltató egy tarifát bocsát közre, amelyet a munkásokkal kötendő szolgálati szerződések kötésénél alkalmaz s a munkások ezt elfogadják.¹⁾ Ilyenkor hallgatóságos kollektív szerződést tételeznek fel. Keletkezhetik némelyek szerint ez akként is, hogy több munkáltató megegyezik egy közös tarifában. Ezeknek további súlyt avval adhatnak, hogy egymás között biztosíthatják ezek megtartását.²⁾

Világos, hogy a munkásság érdekére az ilyen tényleges hatalmi viszonyok szülte erőszakos tarifáknak kollektív szerződéseként való elismerése nagy sérelem. A kollektív szerződés célja a munkások és munkáltatók közötti harci állapotnak megszüntetése, illetve bizonyos ideig tartó békével való helyettesítése. Már most kétségtelen, hogy a fent feltételezett esetekben a munkások nem fogják a harcot megszüntetni, hanem legfeljebb az áll, hogy legyőzetvén nem folytatják a harcot, amiből tényleges, de nem jogi béke áll elő. Nincs is semmi külső erkölcsi, vagy jogi kényszer, amely a feleket kötné.

Ma még nem alakult ki semmiféle szokásos formáság a kollektív szerződésre nézve. Annál kevésbé van formáság az utólagos csatlakozásra nézve. Sőt az sem nyert még tisztázást, hogy ki jogosított az utólagos csatlakozást elfogadni.

Azt a kérdést is szeretik felvetni, hogy a kiskorúak megbízása nem teszi-e érvénytelenné a kollektív szerződést. Ezt persze csak a képviseleti elv hívei vethetik fel, de mégis jellemző, mert azt mutatja, hogy a jogászok gondolkozása milyen távol van a munkásosztály érdekeinek védelmétől. Nem jut eszükbe, hogy a proletár nagykorúság a 14. életév és nem a 24.

¹⁾ Raynaud : Le contrat collectif de travail (Paris 1901) 142 l.

²⁾ Wölbling : Die gesetzliche Regelung des Tarifvertrags 488. 1. azt mondja, hogy úgy is jöhet létre kollektív szerződés, hogy egy munkás és egy munkáltató kötnek egy szerződést és a többi, vagy sokan elfogadják.

(Folytatjuk.)

A „Munkásügyi Szemle“ szerkesztősége és kiadóhivatala 1913. november 4-én V., Falk Miksa-utca 5. szám alá költözik át.

Tanácskozás a gyermekmunkáról és az ólomkérdésről.

Írta: **dr. Heller Farkas**, műegyetemi m. tanár, a Törvényes Munkásvédelem Magyarországi Egyesületének titkára. (Befejező közlemény.)

Ezen alapelvek voltaképp már az Egyesület határozataiba is felvétek, és a luganoi nagygyűlés határozatához képest a különböző államok kormányainak is az ólomkérdés szabályozásánál mintául vétel végett figyelmébe ajánlottak. Amidőn tehát közelebbi vizsgálatra kitűnt, hogy azok nem egészen megfelelőek, az egyesület tulajdonképpen némi ellentmondásba került előbbi állásfoglalásával. Természetesen tökéletesíteni a már megalkotottat nem hiba, és senkinek szemére nem vethető; akkor azonban, ha az összes szakértők — akik közül legtöbben Luganoban is ott voltak az alapelvek megállapításánál — meg nem felelőnek találják most azokat, önkénytelenül azt kérjük, hogy miért járultak hozzá annak idején azokhoz? Ennek is megvan természetesen a maga oka, és ez nem más, mint, hogy a kérdés hosszas húzódása folytán az e téren fennálló bajok elnyomása érdekében az egyesület már végre valamely pozitív lépést kívánt tenni. Tény az, hogy bármily nemes indok vezette is az egyesület zürichi nagygyűlését az agyagipari mérgezések elhárítására felállított alapelvek kidolgozásánál, azok mégis már rövid idővel a határozat hozatala után kiigazításra szorultak, amiből kétségekívül következik az a tanúság, hogy ily bonyolult kérdések megoldásánál az egyesület nem lehet eléggé óvatos.

Ezen alapelvek értelmében a keramiai iparban a törekvésnek arra kell irányulnia, hogy az oly mázak teljesen kiküszöböltessenek, amelyek ólmot mérgezéseket előidézni alkalmas alakban tartalmazzak. A porcellán- és kőedénygyártásnál, amely a kályhák magas hőmérséklete mellett megy végbe, az ólommalak használata egyáltalán eltiltandó. Az alacsony hőmérsék mellett végbemenő kőedénygyártásnál bizonyos tárgyak számára, amelyek már ma is ólommentes mázzal készíthetők, ugyancsak eltiltandó az ólomtartalmú mázak használata; a közönséges agyagipari árúk, valamint a kályhacserepek előállításánál pedig a veszélyes ólommalak kevésbé veszélyes mázakkal helyettesítendők. A mázak előállítása, azoknak üveggé olvasztása és a nem üveggé olvasztott mázaknak az alkalmazása ily üzemekben eltiltandó. Az alapelvek értelmében azután az oly üzemek számára, amelyek részére az ólmot tartalmazó mázak használata továbbra is megengedett, részletesebb egészségügyi óvórendszabályok állapíttatnak meg.

A szóban forgó luganoi határozattal, illetőleg az az által helyeselt alapelvekkel mindenekelőtt a svájciak nem értettek egyet, amennyiben nem helyeselték általában az ólomtartalmú mázak kifogásolását, mert szerintük az égetett mázak az egészségre úgyszólván semmiféle veszélyt nem rejtenek magukban. Nem értettek egyet továbbá a zürichi alapelvek azon fel fogásával sem, mely szerint az 1⁰/₁₀-nál nem több olvasztható ólmot tartalmazó mázak ólommentes mázaknak volnának tekintendők. Hivatkoztak ugyanis ezzel szemben arra a körülményre, hogy az ólom, amint azt egyébként *Chyzer Béla* is megállapította, az ember testében felhalmozódik, és ha csak kisebb mennyiségekben is kerül abba fokozatosan bele, mégis igen súlyos mérgezéseket idézhet elő. Igen éles és szakszerű bírálat tárgyává tette a Luganoban megállapított alapelveket *Hauck* osztrák iparfelügyelő. Először is hibáztatta azt, hogy ezek az alapelvek kifejezetten csak a keramiai iparra szorítkoznak, holott számos más oly foglalkozás is van, amely mérges ólommalakkal, vagy festékekkel dolgozik; így nevezetesen a zománcozott árúk, valamint az agyagárúk festésével foglalkozó személyek stb. legnagyobb mértékben ki vannak téve az ólommérgezés veszélyének.

Hauck azonban egyáltalában ellensége az ólomkérdés minden olyan megoldásának, amely közvetlen rendelkezéseket tartalmaz a mázak használatát illetően; felfogása szerint az ily rendelkezések nem vezethetnek sikerre, mert minden iparos úgyszólván más formájú mázat alkalmaz, minélfogva bármily egységes rendelkezésnek keresztülvitele e téren a legnagyobb nehézséggel jár; az iparfelügyelő igen gyakran csak mintavétel és hosszas vizsgálat után lesz képes megállapítani azt, hogy az alkalmazott máz megfelel-e a megszabott követelményeknek, vagy pedig ellenkezik-e a kiadott rendelkezésekkel, másrészt pedig az így befolyásolni akart iparosok jogosan fogják az iparfelügyelővel szemben azt a kérdést felvetni, hogy ha az eddig használt mázat nem szabad többé alkalmazniok, miképp készítsék azt a mázat, amely a kiadott rendelkezéseknek megfelel. Erre viszont az iparfelügyelő legtöbbször csak az üzem beható tanulmányozása, tehát hosszas munka után fog csak válaszolhatni. Éppen ezért *Hauck* nézete szerint az ólomkérdés megoldása csak úgy fog sikerülni, ha lehető széleskörű kísérleteket indítanak az egyes államok ólommentes mázak előállítására irányában, ha továbbá hathatósan támogatják azokat a gyárakat és ipartelepeket, amelyek kevésbé veszélyes, vagy egészen ólommentes mázakat állítanak elő, és végül, hogyha azon üzemekre vonatkozólag, amelyek még veszélyes mázakat alkalmaznak, óvintézkedéseket állapítanak meg, amelyeket azonban ő a Luganóban elfogadott elvektől némileg eltérőleg kívánna megállapítani.

Az angol szakértők sem értettek egyet a Luganóban megállapított határozattal. Véleményünk szerint, ha sikert akarunk elérni, tovább kell e téren mennünk és nemzetközi megállapodás létesítését javasolni. A Törvényes Munkásvédelem Nemzetközi Egyesületének angol osztálya ez irányban konkrét javaslatot is terjesztett a bizottság elé. E javaslat értelmében nemzetközi megállapodás útján tilalmaztatnék az ólmot tartalmazó mázakkal ellátott agyagipari árúk előállítását, bevitele és forgalomba hozatalát, emellett azonban az oly mázak, amelyek száraz súlyuk 1%-ánál nem nagyobb mennyiségben tartalmaznak ólomvegyületet, amely ólomonoxidnak tekinthető, ólommentes máz számba mennének. A részletes intézkedések megállapítása az egyes államok törvényhozására bíztnék; a kormányok azonban természetesen kölcsönösen kicserélnék kiadott rendelkezéseiket. Ezen javaslat készítésénél sem volt mellőzhető az a körülmény, hogy általánosságban ma éppenséggel nem követelhető még az ólmot tartalmazó mázak alkalmazásának eltiltása. Ezen a nehézségen az angol javaslat merész röpüléssel oly módon kíván keresztüljutni, hogy nemzetközi bizottság felállítását tervezi, amelynek feladata arra nézve döntenet, hogy hol és milyen fajta üzemekre nézve látszik mellőzhetetlennek ólmot tartalmazó máznak a használata és hogy az ily üzemeknek mily mázak alkalmazására és mily hosszú időre kiterjedőleg adassék engedély. Az ólmot tartalmazó mázak használatára adandó kivételes engedélyek a javaslat értelmében annak figyelembevételével állapítandók meg, hogy a kérelmező üzemek mily mennyiségű ólmot tartalmazó mázat kívánnak alkalmazni és hogy azokban mennyire tapasztalható haladás az ólommentes mázakkal való kísérletezés tekintetében. Az oly üzemek tehát, amelyek mindent megtesznek a maguk részéről is abban az irányban, hogy ne kelljen mérges mázakat alkalmazniok, de saját hibájukon kívül mégsem mellőzhetik az ily mázakat, kivételes elbánásban részesülnének akkor, ha a mérgezés veszélyét legalább a lehetőség határai között leszorító mázat alkalmaznak. E bizottság tervezése, amelynek működése az államok szuverénitását a mai felfogás szerint erősen sértené, általában az angol javaslat ellen fordította a bizottság állásfoglalását.

A kérdés előadója, *De Vooy*s németalföldi tanár igen tömör előadmányban áttekinthetően ismerteite a kérdést, kifejtve, hogy az agyagipari ólommérgezések elhárítására három út áll rendelkezésre. Az egyik külön-

böző óvórendszabályok megállapítása; e tekintetben legtovább az angolok mentek, akik igen részletes úgynevezett special rules kiadásával igyekeztek az ólommérgezéseket elhárítani, amely eszközzel a régi állapottal szemben sikerült is igen jelentékeny eredményt elérni, amennyiben a régebben nagyon számos ólommérgezési eseteket e rendszabályok 200-ra szállították le. Az angol tapasztalat azonban azt mutatja, hogy ezen a ponton túl jutni az óvórendszabályok további kidolgozása által nem sikerült. A második út a csekély olvasható ólmot tartalmazó mázak alkalmazása; hogy azonban ez sem oldja meg a kérdést teljesen, azt a svájciak helyesen ismerték fel, utalva arra, hogy az ólom a testben is felhalmozódik. Igazi és teljes sikerre ennél fogva csak a harmadik út vezethet, amely az ólmot tartalmazó mázak alkalmazását egyáltalában eltiltja.

Természetesen a kérdés ez esetben nem oly egyszerű, mint volt annak idején a fehér foszfornak a gyufagyártásnál való eltiltása. Ott egységes eljárással álltunk szemben, míg itt az eljárási módok úgyszólván egyéniék, minél fogva a beavatkozásnak is óriási nehézségei vannak. De a mázkérdés magában, amint arra *Hauck* nyomán az előadó is utalt, távolról sem oldja meg az ólommérgezések kérdését, mert a mázaknak különböző tárgyakra való rávezetése ugyancsak nagy mérgezési veszélyt rejt magában. Mégis az előadó igazat adott az angoloknak abban, hogy a mázkérdés megoldása legalább is nagyon jelentékeny részében oldaná meg az ólommérgezések kérdését. Igazat adott az előadó továbbá az angoloknak abban is, hogy az ólomtartalmú mázak az agyagipar egyes részeit kivéve ma már nélkülözhetők, minél fogva a maga részéről is pártolta oly nemzetközi megállapodás létesítését, amelynek alapján az érdekelt államok ez irányban egyetértőleg járnának el. Bölcs óvatossággal azonban a döntést ez irányban egy évre a berni nagygyűlésig kitolhatónak vélte az előadó, mely év, javaslata szerint beható tanulmányozásra volna fordítandó. Lényegileg tulajdonképpen az angol javaslatnak csak azon része ellen fordult, amely a nemzetközi bizottság felállítására vonatkozik. Ez irányban is tulajdonképp nem helyezkedett az előadó ellentétbe az angolokkal, csupán a bizottság feladatának némi módosítását tartotta szükségesnek oly irányban, hogy a bizottság ne ruháztassék föl kivételek engedélyezésére való joggal, hanem pusztán véleményezési hatáskört nyerjen.

Nagy őszinteséggel, amely mindenkinél legnagyobb tetszésre talált, fejtette ki *De Voors*, hogy a bizottság tagjai némi elégedetlenséget éreznek az ólomkérdés lassú előhaladása végett. Az előadó véleménye szerint a sikeresebb munkát e téren az a körülmény hátráltatja, hogy túlságosan nagy bizottságot bízott meg az egyesület ezen kérdés tanulmányozásával, amelynek tagjai csak nehezen érintkeznek egymással és így munkálataikban nem tudnak előrehaladni. Éppen ezért az előadó javaslata értelmében kis, három tagú bizottság volna kiküldendő, amely azután a frankfurti egészségügyi intézet kitűnő felszerelésének felhasználásával egymással lehető sűrű érintkezésben erélyesen lásson hozzá a munkához, amely alapon remélhető, hogy már a következő nagygyűlés elé érdemleges előterjesztés lesz tehető.

A bizottság határozata tényleg ez irányban jött létre. Az agyagipari ólommérgezések kérdésének tanulmányozására hármas bizottság lesz kiküldendő, amelyet a nemzetközi munkásügyi hivatal fog összeállítani. E bizottság hivatva lesz különösen az angol javaslat, valamint a zürichi alapelvek átdolgozására és — bár a határozatok szövegezésénél ez kimaradt, — az osztrák kiküldöttek által tárgyalás közben az angol javaslat alapján kidolgozott alapelvek átdolgozása is a kiküldendő bizottság elé utaltatott. E sorok írója részéről tett javaslat értelmében a háromtagú bizottság munkálatai közben lehetőleg érintkezést fog keresni az egyes nemzeti osztályok kijelölt előadóival, hogy ily módon a tervezendő szabályoknak az

illető országokban való keresztülvihetősége tekintetében már eleve biztosíték nyújtassék.

A baseli tanácskozással kapcsolatban Magyarországot illetőleg egy örvendetes tényről be kell számolnunk. Nevezetesen a kereskedelemügyi miniszter, aki tudvalevőleg egész helyes úton, t. i. a mérgezés veszélyét magában nem rejtő máznak állami gyárban való előállítására segítségével máris előkészítette a mázkérdés hazánkban való megoldását, érdeklődve a nemzetközi tárgyalások iránt, *Petrik Lajos* ipariskolai igazgatót hivatalosan kiküldötte a baseli tárgyalásokra. Ezúton a baseli bizottság is meggyőződhetett arról, hogy Magyarországnak is van hivatott szakembere e téren, mert *Petrik* felszólalásában beszámolt azon kísérletekről, amelyeket az egészségre ártalmatlan mázak készítése tekintetében végzett és tanulmányai a szakférfiak körében legnagyobb elismerésre és méltánylásra találtak.

A baseli tárgyalások megmutatták, hogy a gyermekmunka és az agyagipari ólommérgezések kérdése, bár még némi tanulmányozást igényelnek, mégis előreláthatólag rövid időn belül érettek lesznek a nemzetközi szabályozásra. Természetesen azonban az a körülmény magában, hogy e kérdések nemzetközi megállapodás számára kellőleg előkészítettnek, még nem jelenti magát a megoldást, amelyre a legközelebbi jövőben annál kevésbé táplálhatunk vérmes reményeket, mert hiszen már a most előkészület alatt levő egyezményeknél is igen nagy nehézségek mutatkoztak, a folytonos üzemek tekintetében ily megegyezés nem tud tető alá jutni és a Németbirodalom kiküldöttének Zürichben tett kijelentése ez irányban épp oly kevésbé biztató, mint az az állásfoglalás, amelyet részéről Baselben is tapasztaltunk.

Ezek megfontolása után nem hallgathatunk el némi szemrehányást az Egyesülettel szemben. A szóbanforgó kérdések közül ugyanis az egyik, a gyermekmunka szabályozása, abban a keretben, amelyben emellett a baseli bizottság nyilatkozott, t. i. a tíz munkást, vagy ennél többet foglalkoztató üzemekben a tíz éven aluli gyermekek foglalkoztatásának tilalmazása, nem lett volna szükségképp ily sokáig elhalasztandó, hanem igen szépen beleillett volna az ősszel Bernben tárgyalt szerződéstervezekbe, amelyek a fiatalok munkaidejét szabályozzák és azok éjjeli munkáját tilalmazzák. A logikai sorrend mindenestre előbb a gyermekmunka eltiltását követelte volna és ha a Törvényes Munkásvédelem Nemzetközi Egyesülete nem halasztotta volna ily sokáig a gyermekmunka kérdésének beható tárgyalását, akkor bizonyára a most előkészületben levő nemzetközi egyezmények e kérdésre is kiterjeszkedtek volna. Így, sajnos, bele kell nyugodnunk abba, hogy nemcsak az ólommérgezések kérdésének megoldásával, hanem a munkásvédelem elemi követelményének, a gyermekek gyáripari munkája tilalmazásának nemzetközi alapokra való helyezésével is előreláthatólag még évekig kell várunk.

SZEMLE.

SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY.

XIV. nemzetközi alkoholizmus elleni kongresszus Milanóban.

(1913. szeptember 22-től 27-ig.)

Az alkoholizmus elleni küzdelem és vele az alkoholizmus elleni nemzetközi kongresszusok mindinkább elveszítették az eleinte annyira kidomborodó orvosi, jobban mondva egészségügyi jellegüket és a kor szellemének megfelelően kifejezetten szociálpolitikai mozzanatokká váltak. Legjobban kidomborodik ez az alkoholizmus ellenes kongresszusoknál, amelyek

közül a XIV-et az elmúlt hónap utolsó napjaiban Milanóban tartották meg és amelynek napirendjén diszkusszióra csak egyetlenegy orvosi téma szerepelt: az alkoholbetegek gyógyítása. Még jellegzetesebb ennél az, hogy az úgynevezett ünnepi beszédet diszkusszió nélkül »Az alkohol pathológiája« című előadás képezte, amelyet Marchiafava római egyetemi tanár tartott, mintegy jelképéül annak, hogy ebben a kérdésben az utolsó években diszkutálni való már alig akadt. A többi napirenden való tárgy kivétel nélkül szociálpolitikai téma volt, amelyekről az alkoholelleses küzdelemnek egyes elismert nemzetközi harcosai referáltak, anélkül azonban, hogy egyetlenegy téma kivételével, valami újabb szempontot szolgáltatott volna. Ezzel távolról sem akarjuk lekicsinyelni a kongresszus értékét és jelentőségét, mert hiszen a régi szempontoknak újabb csoportosítása és oly országba való bevitele, mint Olaszország, amelyben az alkoholelleses küzdelem még csecsemőkorát éli, már magában véve is nagy jelentőségű mozzanat az alkoholelleses küzdelemben, tisztán csak regisztrálni akarjuk azt, ami a kongresszuson tényleg történt.

Igen érdekesek voltak az „alkoholipar gazdasági jelentősége“ című referátumban, a szeszes italok egyes fajaira vonatkozó statisztikai összeállításai az államoknak és rendkívül nagyfontosságú volt a szőlő értékesítés kérdése, amelyet hygiénikus, technikai és gazdasági szempontból tárgyaltak. De eme tárgyak természete magával hozta azt, hogy ezeknél mélyebb diszkusszió nem fejlődhetett. A többi tárgyról rövidesen megjegyezzük, hogy az alkohol erkölcsi hatása tárgyalásánál, az alkohol és prostitúció közötti összefüggésről, első sorban pedig az úgynevezett »Animier-Kneipe«-ről és arról a circulus vitiosusról volt szó, amely szerint az alkohol leghatalmasabb kerítője a prostitúciónak és a prostitúció a leghatalmasabb kerítője az alkoholnak.

»Az alkoholizmus pusztítása gazdasági szempontból« című tárgy különösen a munkásbiztosítás feladatai körül forgolódott, anélkül, hogy a már Stockholmban hallottakon kívül újabb szempontot domboríthatott volna ki. »Munkaadók és munkások az alkoholizmus elleni küzdelemben« című referátumokban sem hallottunk jelentősebb mozzanatot és »A korcsma helyettesítése« című téma tárgyalásánál egyértelműleg domborodott ki az, hogy a korcsma helyettesítése csak akkor lesz lehetséges, hogyha az alkoholizmus elleni küzdelem felvilágosító munkája sokkal intenzívebben megy át a köztudatba, e mellett hangoztatva azt, hogy azért az alkoholelleses mozgalomban minden a korcsmák restringálására szolgáló intézményt örömmel kell fogadni és mindenképpen támogatni.

De ha mindeme témák nem is keltettek nagyobb emóciót, annál érdekesebb volt az a téma, amely a kongresszus kimagasló pontját képezte és amelyhez egy esemény fűződött, amely ezen témának fontosságát élénken illusztrálja és ez az alkoholérdekeltség, az alkoholtólke elleni harc, vagyis jobban mondva az alkoholtólke lelkiismeretlen machinációinak leleplezése volt. Ez ránk nézve is annyira fontos, hogy ezzel bővebben akarunk foglalkozni.

A kongresszus napirendjén „Umtriebe der Alkoholinteressenten gegen die Antialkoholbewegung“ címmel előadást tartott dr. Hercod, az alkoholizmus elleni nemzetközi lausannei iroda vezetője és dr. Holitscher, az absztinens orvosok nemzetközi szövetségének ügyvezetője. Mindketten hangoztatták azt, hogy az alkoholizmus elleni küzdelem jelenleg legfőbb vonásaiban küzdelem az alkoholtólke ellen és élénken kidomborították az alkoholtólke és az egész alkoholérdekeltség óriási erőfeszítéseit, amelyek a következő három pontban nyilvánulnak: 1. A közvélemény félrevezetése előadások, röpiratok, különösen pedig a sajtó befolyásolása által, amelyre — sajnos — nem ritkán orvosokat is megnyerni. 2. Az egyes képvisleti testületek, parlamentek, városi képviselők befolyásolása azáltal, hogy

az alkoholérdekeltség, mint gazdag és befolyásos tényező, minden alkohol-ellenes rendszabálynak élét és hatékonyságát meghiúsítani igyekszik, és 3. a hatóságok megfélemlítése, az alsó hatóságoktól kezdve egészen a minisztériumokig, ahol rendszeren az állami alkoholjövedelem kiesésének állítólagos óriási veszélyeivel operálnak. Mint ennek jellegzetes tünetét felemlítette Hercod azt, hogy az alkoholtöke befolyása alatt egy, az objektivitás látszatával bíró nemzetközi egyesülést alapítottak az alkohol-kérdés tudományos kutatására. Ennek első ülésén Párisban az orosz, francia, olasz és osztrák kormány hivatalosan csatlakozott az egyesüléshez, míg a német kormány képviselője, Prof. Laquer felismervén azt, hogy ennél az egyesülésnél nem az alkohol elleni küzdelemről, hanem az alkohol elleni küzdők elleni küzdelemről van szó, megbotránkozással távozott. Mindkét előadó a dolgok mozgatójára nézve személyt nem nevezett meg. Az ügy megértésére nézve közbe kell szúrunk, hogy eme nemzetközi egyesülés megindítója és fenntartója Skarzinsky gróf, az orosz pálinkamonopólium hivatalnok és az orosz kormány hivatalos képviselője az alkoholelles kongresszusokon, aki a milánói kongresszuson is előzőleg azzal dicsekedett, hogy az orosz kormány 12 millió rubelt költ évente alkoholelles célokra. Ugyanezen Skarzinsky gróf az alkoholizmus elleni nemzetközi kongresszusokon ilyen és hasonló bejelentésekkel már többször pórul járt. Így az 1901-ben Wienben tartott kongresszuson azzal dicsekedett, hogy az orosz kormány milliókat költ alkoholelles röpiratokra és füzetekre és ezeket a nép között osztogatja, amikor egy orosz egyetemi hallgató felszólalt, mondván, hogy ezen röpiratok és füzetek tényleg léteznek és a nép között szét is osztották azokat, azonban ezen népnek 90%-a analfabéta és nem olvashatja el a röpiratokat és amikor ő és társai a nép közé mentek, hogy megtanítsák írni, olvasni, hogy a röpiratokat elolvassák, elfogták őket és Szibériába száműzték. Az 1905-iki budapesti kongresszuson Gumplovitz helyezte valódi világításba az orosz alkohol-ellenes küzdelem teljes hipokrizisét, Skarzinsky dicsekvéseivel szemben hangoztatva azt, hogy alkoholellesesség köpönyege alatt a pálinkafogyasztás emelését célozza az orosz kormány.

Az 1907-iki stockholmi kongresszuson pedig Skarzinsky grófot egyenesen megszégyenítették, mert az absztinensek és mértékletesek élettartamára vonatkozó adataira nézve kénytelen volt bevallani, hogy nem emlékszik, hogy ezen adatokat honnét kapta. Ezen szégyenteljes kudarc óta Skarzinsky gróf teljesen visszavonult, az utolsó kongresszusokon már részt sem vett és csak az utolsó évben egy, az amerikai prohibíciós viszonyokról szóló hazug és tendenciózus művével és a jelzett nemzetközi egyesülés megteremtésével lepte meg az alkoholelles köröket.

Holitscher és *Hercod* előadásai után az ősz és beteg *Forel*, aki ezenkívül inkább hallgatólagos szemlélője volt a kongresszus tárgyalásainak, jelentkező szóra és a következőket mondotta: »Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Mindannyian hallottuk ama világos és kétséget nem szenvedő vádat, amelyeket Hercod és Holitscher az alkoholérdekeltség ellen emeltek. Oroszország részben az alkoholmonopóliumból, azaz pálinkakereskedésből él. Oroszország képviselője, Skarzinsky úr tegnap megemlítette, hogy az orosz kormány évente 12 millió rubelt ad ki az alkoholelles küzdelemre és 289 mértékletességi egyesületet alapított. Nagyon helyes! De arról hallgatott, hogy ugyanezen Oroszország évente 1 milliárd és 600 millió rubelt nyer az alkoholmonopólium címén, vagyis az orosz nép megmérgezésével. Mi emellett a hangoztatott 12 millió?«

»Skarzinsky úr továbbá nem beszélt nekünk arról, hogy ő maga hivatalnok az orosz pénzügyminisztériumnak, jobban mondván a pálinkamonopóliumnak és hogy ő az amerikai viszonyokról tartott előadásaiban és nyomtatványaiban az amerikai prohibíció tényleges eredményeiről oly

»téves« adatokat közölt, hogy az Egyesült-Államok statisztikai hivatala kénytelen volt azokat teljes terjedelmükben desavualni.»

»Skarzinsky úr továbbá nem közölte velünk, hogy ő a Hercod által ismertetett »Wissenschaftliches Bureau für das Studium des Alkoholismus« megalapítója és hogy ezen intézmény mindazokat az egyéneket a közreműködésből kizárja, akik az alkoholizmus elleni küzdelemben mostanáig résztvettek, vagyis szerinte »kompromittálták« magukat. Végül elfelejtette nekünk megmondani, hogy ő maga képviselője és meghatalmazottja egy angol társaságnak, amely a »True Temperance Association« nevet viseli, amelynek választmányában túlnyomó részben az angol sörérdekeltség képviselői foglalnak helyet és amelynek egyetlen célja az absztinencia elleni küzdelem.«

»Mindeme tényekkel szemben csak egy kérdést intézek Skarzinsky úrhoz: Hogy küzdhet valaki becsületesen és hypokrizis nélkül az alkoholizmus ellen, ha neki egyúttal mint pl. az orosz kormánynak, vagyis jobban mondva az orosz pénzügyminisztériumnak érdekében áll, hogy az alkohol-monopóliumból folyó milliárdokat bezsebelhesse?«

Skarzinsky erre következőképp válaszolt: »Uraim! Azt hiszem, hogy távollétem alatt azt mondták, hogy az az angol mértékletességi egyesület, amelylyel az alkoholkérdés tanulmányozása szempontjából összeköttetésben állok, a sörgyárosoknak társasága. Sietek ezt dementálni és hozzáteszem, hogy midőn a »Studien-Komitée« egyik tagja egy sörgyárhoz azzal a kéréssel fordult, hogy az alkoholkérdés tanulmányozását támogassa abban a hiszemben, hogy a jóhiszemű sörgyárosok maguk is akarnának világosságot az alkoholkérdésben, ezen sörgyár minden támogatást megtagadott. Hozzáteszem még, hogy a »Studien-Komitée« az alkohol-tőkétől mostanáig 1 centimet nem kapott«.*

Skarzinskynek eme, a dolgokat teljesen összezavaró nyilatkozata után Hercod végszavában azzal válaszolt Skarzinskynek, hogy az összes komolyan számbavehető angol napilapok már hónapokkal ezelőtt közölték nemcsak azt, hogy a »True Temperance Association« választmánya nagyjából sörgyárosokból áll, hanem részletezték azt is, hogy melyik sörgyár milyen nagy összeggel vett részt az alapításban, amit mostanáig sem eme sörgyárak, sem más fórum nem dementált. Felhossa végre azt is, hogy Laquer tanár a párisi ülésről megbotránkozással távozott, mert tapasztalta, hogy az nem küzdelem az alkoholizmus ellen, hanem az alkoholizmus mellett, és végül jellegzetesnek találja azt, hogy a tudományos bizottságban is akadt ember, aki a sörgyárosok támogatását szükségesnek tartotta.

Skarzinsky gróf az őt ért sértés miatt az orosz konzulnál keresett orvoslást, aki a kongresszus elnökségéhez is fordult, kívánva azt, hogy elégtételképpen Skarzinsky gróf egy napig elnökölhessen a kongresszus tárgyalásain, mire a kongresszus elnöke, dr. Filipetti udvariasan azt válaszolta,

* Forel tanár, aki lapunknak rendelkezésére bocsátotta a felszólalásának hiteles szövegét, egyúttal a dolog tisztázására a következő sorok közlésére kért: »Midőn a kongresszuson a kérdéses tárgyhöz szót kértem. Skarzinsky úr jelen volt, sőt egyenesen velem szemben ült, midőn azután később a szót megkaptam, sajnálatomra láttam, hogy már nincs jelen. Továbbá magam sem várhattam be Skarzinsky úr válaszát, mert sürgősen egy más ülésre kellett mennem. Mint látjuk, Skarzinsky úr részben oly dolgokat tagad, aminőket én nem mondtam, így pl. egy szót sem szóltam arról, hogy az ő »Studien-Bureau«-ja az alkoholtőkétől pénzt kap. Nekem elég az, hogy a »Bureau« vagy »Komitée« mindazokat, kik mostanáig az alkohol ellen küzdöttek, kizárja. Egyébként mindent, amit mondtam, fenntartok.«

»Tény az, hogy az orosz monopólium óriási bevételei minden évben emelkednek. Azon a napon, midőn az orosz kormány azt fogja tenni, amit a kínai az ópiummal tett, tudniillik ellenkezőjét annak, amit mostan tesz, azon a napon, amelyen az orosz kormány a monopólium bevételeit rendszeresen és progresszíve le fogja szállítani, úgy hogy az 20–30 év múlva nullává lesz, azon a napon el fogom hinni az orosz kormánynak, hogy tényleg le akarja küzdeni az alkoholizmust. E célból persze kell, hogy mostani bevételeit költségvetésében más bevételekkel helyettesítse és így a népnek életerejét emelje ahelyett, hogy azt lassan megsemmisíti. Élek még ama utópisztikus kívánsággal, hogy ezt a pillanatot láthassam. Akkor nem lesz szüksége az orosz kormánynak többé arra, hogy az alkoholizmus elleni nemzetközi kongresszusra oly egyéneket delegáljon, kik, mint Skarzinsky úr és mások, az alkohol ellenségeit a »Studien-Komitée«-ből kizárják.«

hogy nincs abban a helyzetben, hogy ezen kérést teljesíthesse, de ez nem is volna elégtétel Skarzinsky úr számára, mert a kongresszus tagjai közül egy sem maradna a teremben az ő elnöklete alatt. Mire az incidens véget ért.

A kongresszusnak egy második jelentőségteljes mozzanata, amely szintén ehhez a témához fűződik, a francia kormány ellen irányult. Tudvalevőleg Norvégiában már évtizedek óta áll fenn a local-veto intézménye és az alkoholelleses küzdelem már annyira haladt, különösen a nők választójoga folytán, hogy a norvég parlament az alkoholprohibíció tervével foglalkozik. Miután a francia alkoholtókének óriási alkoholimportja van Norvégiában, rábirta a francia kormányt, hogy a hozandó radikális alkoholtörvények ellen protestáljon és mindenféle materiális represszáliákkal fenyegetőzzék. Ezt a norvég kormány képviselője a kongresszuson, üdvözlő beszédében, hangoztatta is, mire a jelenlevő francia kongresszusi tagok *Legrain*-nel élükön határozati javaslatot nyújtottak be a kongresszushoz, amelyben azt hangoztatták, hogy »az alkoholizmus elleni küzdelem tisztán etikai küzdelem, mint ilyen az egyes államok belügye és a kongresszus óvást emel az ellen, hogy idegen államok kormányai ebbe beleavatkozzanak«. A határozati javaslatban sem a francia, sem a norvég kormány megnevezve nem volt. A határozati javaslat benyújtása hosszú és szenvedélyes formális vitával járt, mert a kongresszus szabályai szerint materiális dolgokban rezolúciót elfogadni nem szabad. A francia kormány hivatalos képviselője ezt felhasználta és heves beszédben protestált a határozati javaslat tárgyalása ellen. Miután számosan már a formális vitában hevesen kikeltek a francia kormány, vagyis jobban mondva a francia alkoholtóke machinációi ellen, *Legrain* nagy helyeslés közepette határozati javaslatát visszavonta, azzal érvelvén, hogy nem voltak oly naivak, hogy azt hitték volna, hogy ezzel a francia kormányt visszavonulásra kényszerítették volna. Nekik teljesen elegendő, hogy a francia kormány képviselője kénytelen volt itt ezen javaslat tárgyalása ellen protestálni és hogy a kongresszus közvéleménye annyira a francia alkoholtóke ellen nyilatkozott.

A kongresszus tárgyalásaiban ez volt a két legjelentőségteljesebb momentum és figyelemreméltó és elsősorban kiemelendő az, hogy ebben és minden kérdésben úgy az absztinencia, mint a mértékletesség képviselői, elsősorban a »Deutscher Verein gegen den Missbrauch geistiger Getränke« karöltve harcoltak. És ezzel véget ért az áldatlan szóharc az absztinencia és mértékletesség felett, amely eddig a kongresszusok legtöbb idejét lefoglalta. A mértékletesek belátják és hangoztatják, hogy az alkohol elleni propaganda egyedüli hathatós egyéni taktikai eszköze az egyéni példaadás, amely példaadás csakis az absztinencia lehet, mert a mértékletes ivás mindig az alkohol ajánlásával jár, mint példaadás csak ivásra csábít. Az absztinensek pedig belátták azt, hogy ama komolyan gondolkodó elemek, akiket az egyéni propaganda szempontjából az absztinenciának megnyerni nem lehet, akik azonban elismervén az absztinens mozgalom létjogosultságát, komolyan foglalkoznak az alkoholkérdéssel, bizonyos intézmények létesítésénél, különösen pedig az állami beavatkozásnál igen értékesek és a mozgalomnak nagy hasznára lehetnek. Eme megismerés folytán karöltve harcolnak most absztinensek és mértékletesek az alkoholelleses küzdelem egyedüli komoly és legnagyobb ellensége: az alkoholtóke, az alkoholérdekeltség ellen.

Tápszerek, italok hamisításának meggátlása. Az Országos Közegészségi Tanács Dr. Liebermann előadó javaslatára a következő felterjesztést intézte a belügyministerhez:

Az Országos Közegészségi Tanács mindenekelőtt újra felhívja Nagyméltóságod figyelmét arra, hogy az 1876. évi XIV. t.-c. 14. §-a helyes értelmezése esetén módot nyújt mindennemű tápszere- és italhamisítás elleni eljárásra. A tanács nemrégén egy fűszerhamisítási ügyből kifolyólag 1913 február 20-án tartott ülés-

séből jelentést tett Nagyméltóságodnak arról, hogy az említett 14. §-nak csakis akkor van értelme, ha úgy magyarázzuk, hogy tiltja úgy a hamisított, mint az ártalmas anyagokat tartalmazó tápszerek és italok árulását, mert szószerint ezt mondja: Ártalmas gyümölcsnek, gombáknak, valamint minden romlott, hamisított, vagy ártalmas anyagokkal kevert tápszereknek, vagy italoknak árusítása — tilos.

Rámutatott a tanács arra is, hogy kétségtelenül az 1876. évi XIV. t.-c. hatálya alá tartoznak a fűszerek is. tekintettel arra, hogy éppen úgy fogyasztatnak, mint a tápszerek és a táplálékok lényeges, sőt gyakran éppen szükséges alkotórészeit képezik.

Hátránya azonban az 1876. évi XIV. t.-cikknek az, hogy ennek alapján kiszabható büntetések mértéke nem biztosítja eléggé a kitűzött célt, úgy, hogy csak azon esetre elégedhetnénk meg ezen törvényes alappal, ha más egyszerű és biztos mód nem kínálkoznék a viszonyok erősebb javítására.

Minthogy azonban a földművelésügyi minister úr hajlandó az 1895. évi XLVI. t.-c. hatályának kiterjesztéséről oly módon gondoskodni, hogy az a Nagyméltóságod gondozására bízott érdekeket is kielégíthesse, az Országos Közegészségi Tanács ezt, mint a legsürgősebb szükségleteknek megfelelő ideiglenes expedienst igen alkalmasnak tartja és helyesli már azért is, mert megengedi, hogy a hazai visznyokról és szükségletekről bővebb tapasztalatokat gyűjtsünk és nyugodtan előkészíthessünk egy majdan életbeléptetendő egységes törvényt, kikerülve ily módon a lehetőség szerint olyan tévedéseket, vagy legalább a gyakorlatnak meg nem felelő intézkedéseket, amelyek hasonló törvények keresztülvitelénél még mindig és mindenütt mutatkoznak.

Minthogy az 1895. évi XLVI. t.-c. tervezett kiterjesztése hivatva lesz, ha csak ideiglenesen is, pótolni úgy az 1876. évi XIV. t.-cikket, mint egy általános tápszertörvényt, a tanács súlyt fektet arra, hogy az 1895. évi XLVI. törvény feladatát tényleg akadálytalanul teljesíthesse, ami csak úgy lehetséges, ha hatályát kiterjesztjük valamennyi emberi tápszerre, élvezeti szerre, fűszerre, itálra, valamint mindezek utánzásaira, vagy pótlásaira, végre az elkészítésre, vagy kikészítésre és eltartásra használt anyagokra, eszközökre és eljárásokra.

Fontosnak tartja továbbá a tanács, hogy a tápszerek stb. és italok közforgalmának ellenőrzése ne csak a kész és forgalomba hozott árucikkekre szorítkozzék, hanem hogy az a termelés, illetőleg gyártás és készítés helyére és körülményeire is kiterjedjen. Különösen fontosak a tejgazdaságok és tejüzletek, a mézárós- és hentesüzletek és pékműhelyek.

Ajánlja a tanács, hogy az országban eddig ismeretlen új tápszerek, vagy tápszerkompozíciók forgalomba hozatalának módozatai is megállapíttassanak, minek szükségét újabb külföldi tapasztalatok tengerentúli mérges zsiradékfélékkel, nagyon élénken bizonyítják.

Egészségügyi előadások Kolozsvárott. A kolozsvári kerületi munkásbiztosító pénztár igazgatósága egészségügyi előadások rendezését határozta el. Az előadások programja felöleli az általános népegészségügy és az egyéni higiénia fontosabb kérdéseit, azzal a célzattal, hogy a város lakosságát útmutatással lássa el a betegségek ellen való védekezésre. Az elnöki megnyitót Ferenczi Gyula igazgatósági elnök mondotta, az előadás-sorozatot pedig Kis Adolf igazgatónak a »Munkásbiztosítás és közegészségügy« című előadása vezette be. A pénztár által kibocsátott program még a következő előadásokat tartalmazza: Dr. Filep Gyula egyet. tanár, vármegyei főorvos: a fertőző betegségek elleni védekezés; dr. Tompa János pénztári orvos: a lakás egészségügye; dr. Reinhold Béla egyet. tanár: a munka és pihenés egészségügyi szempontból; dr. Apáthy István egyet. tanár: a faj egészsége; dr. Simon Aladár pénztári orvos: a terhesség és gyermekágy egészségügye; dr. Genersich Gusztáv egyet. tanár, az áll. gyermekmenhely igazgatója: a gyermek egészsége; dr. Lechner Károly egyet. tanár: a szeszes italok befolyása az egészségre; dr. Blumenfeld Sándor pénztári orvos: hogyan védekezzünk a tüdővész ellen?; dr. Papp Ernő pénztári orvos: a nemi betegségek elleni védekezés; dr. Mezei Sándor pénztári orvos: a szem egészségének megóvása; dr. Lukács Hugó: testgyakorlás és egészség.

Hygiéne és papiros. A papirost mindjobban alkalmazzák hygiénikus célokra. Tápszerek légmentes csomagolására a pergamentpapir nyer alkalmazást, amelyet vaj csomagolására glycerinnel tesznek simulékonyvá. Amerikában a liszt kisebb papiroszákokban kerül csak ki a malomból, miáltal megakadályozzák a por behatolását. Ugyancsak Amerikában használják a papirlemezből készült

tejesüvegeket, amelyeket használat után elégetnek. Újabban a húst pergament borítékban sütik és főzik, ami az egyes kolbászneműek gyártásánál már rég ismeretes. Mindjobban terjednek továbbá vendéglőkben a papirosba csomagolt zsemle és fogvájók és úton a papirosból készült poharak. Jelenleg kísérleteznek papirosból készült törülközők, lepedők és ágytakarókkal vendéglők és kórházak részére. A betegápolásban különösen a papirlemezből készült elégethető köpőedények érdemelnek megemlést.

A szociális orvostan terjedése. A német birodalmi kormány azzal a tervvel foglalkozik, hogy az orvosok a szociális orvostan tekintetében is kiképzést nyerjenek. Az egyes német államok kormányai tárgyalásokat folytatnak a fölött, hogy az összes egyetemeken a szociális orvostan számára tanszékeket állítsanak fel, amelyeken az orvostanhallgatók a »Reichs-Versicherungs-Ordnung« rendelkezéseivel, a munkásvédelmi törvényhozással és ama feladatokkal megismerkedjenek, melyek eme törvények végrehajtásából az orvosokra hárulnak. Az orvosi vizsgálati rendszernek ily irányú kiegészítése is tervbe van véve. A birodalmi kormány az egyes érdekelt helyekről már választ is kapott. Így a leipzig egyetem azzal a tervvel állt elő, hogy az orvosok köteleztessenek a gyakorlati év letelte után egy ily irányú háromhetes kurzus hallgatására.

Hivatásos betegségek Angliában 1912-ben. A megállapított ólommérgezések száma 1912-ben 587 volt; ez az előző évhez képest 52 esettel és az utolsó öt év (1907-től 1911-ig) átlagához képest 3 esettel való csökkenést jelent. Az ólommérgezési halálos esetek százalékszámát 1912-ben 7.5 volt, 1911-ben 5.5 és 1910-ben 7.5. Ezen számok azonban csak azon mérgezési esetekre vonatkoznak, amelyek gyárakban és műhelyekben fordultak elő. Ezekhez járulnak még a szobafestők és az ólom munkások közt előforduló esetek, amelyekre a gyárakra vonatkozó törvények nem vonatkoznak; ezen két iparágban 1912-ben 256 eset volt (47 halálos), az 1911. év 263 esetével (48 halálos) szemben. Az előbb említett 587 ólommérgezési eset közül 84 fordult elő a kocsigyártóiparban, 80 a kerámiaiparban, 56 fémolvasztókban. Ólommérgezésben megbetegedett 70 nő és 517 férfi. A halálos arányszám férfiaknál 8.1%, nőknél 2.9% volt. Másnemű mérgezési eset, mint higany-, foszfor- és arzénmérgezés, 1912-ben, úgyszintén 1911-ben 22 volt, ezek száma 1910-ben 17. Az anthrax- (lépfene)-esetek száma 1912-ben csökkent, 47 volt, míg az előző évben 64. Halállal végződött 6 eset, 1911-ben pedig 11.

Az alább közölt összeállítás mutatja az esetek számát ezen 5 hivatásos betegségben az utolsó 5 évben, 1908-tól 1912-ig bezárólag.

Az esetek száma:

	1908	1909	1910	1911	1912
Ólommérgezés	646	553	505	669	587
Higanymérgezés	10	9	10	12	17
Foszformérgezés	1	3	—	—	—
Arzénmérgezés	23	4	7	10	5
Ólommérgezés szobafestők- tőknél és ólom munkások- nál	239	241	232	263	256
Anthrax	47	56	51	64	47

Halálos eset:

	1908	1909	1910	1911	1912
Ólommérgezés	32	30	38	37	44
Higanymérgezés	—	—	1	—	—
Foszformérgezés	—	—	—	—	—
Arzénmérgezés	1	—	—	1	—
Ólommérgezés szobafestők- tőknél és ólom munkások- nál	44	47	35	48	6
Anthrax	7	12	9	11	47

Poroszország nyilvános gyógyintézetei 1911-ben. A poroszországi statisztikai hivatal a nyilvános gyógyintézetek számáról, nagyságáról és forgalmáról igen érdekes adatokat közöl. Ezek szerint 1911-ben a poroszországi betege-
dési statisztikában 2.352 nyilvános gyógyintézet szerepel. 1877-ben az ország

csak 888 gyógyintézetet számlált és eme nagyarányú szaporodás elsősorban a szociálpolitikai törvényhozásnak köszönhető. A kórházi kezelésben való bizalom az országban évről-évre szemlátomást emelkedik és nincs év, amelyben új kórházak létesítéséről — kisebb városokban is — beszámolni nem lehetne.

Az elmúlt 34 évben a kórházakban évente kezelt egyének száma 206.718-ról 1.416.167-re emelkedett. 1911-ben 166.304 ágy állt rendelkezésre, ami 10.000 lakosra 41,6 ágynak felel meg. Az összes gyógyintézeteket véve tekintetbe egy ágyra átlagban 8,52 ápolott jutott. A betegek átlagos ápolási ideje 1911-ben 23,5 napot tett ki. (1910-ben 29,4 nap.)

Ha az egyes betegségek arányszámát vesszük tekintetbe, akkor 1.000 ápoltra esik fertőző betegség 214,59 (1910-ben 220,60), emésztési betegségek 136,17 (123,21), sérülés 120,52 (119,97), bőrbajokra 104,89 (104,41), légzőszervek megbetegedései 72,74 (69,65), mozgási szervek megbetegedései 68,18 (56,49), ivarszervek megbetegedései 61,68 (65,78), idegrendszer megbetegedései 53,31 (55,98), vérkeringési szervek megbetegedései 34,01 (33,07), fejlődési betegségek 31,50 (34,14), szembajok 17,09 (18,39), fülbajok 11,74 (11,87), egyéb megbetegedések 64,89 (73,18), meg nem határozott betegségek 11,69 (10,29).

Az összes gyógyintézetekben 1911-ben 94.056 egyén halt el (51.511 férfi és 42.545 nő). Miután Poroszországban 1911-ben egyáltalában véve 696.854 egyén halt el, a kórházakban elhaltak arányszáma 13,4‰.

Gyermekágyasok védelme Franciaországban. Franciaországban 1913. június 17-én gyermekágyasok védelmére új törvény lépett életbe. E törvény értelmében minden teherben lévő munkásasszony felmondás nélkül és a nélkül, hogy szerződészegésért felelősségre volna vonható, a munkáját elhagyhatja és attól egészben véve 8 hélig — szülés előtt és után — távol maradhat. A munkaadó ennek alapján a szerződést fel nem bonthatja és ha megteszi, kártérítéssel tartozik. A munkásnő azonban köteles a munkaadójának távolmaradásának okát bejelenteni. Minden bérviszonyban álló nőnek lebetegedése esetére joga van napi betegpénzre, amely a szülés után csak 4 hétre, szülés előtt és után összesen véve 8 hétre szól.

Az erre igényt tartó nőnek kötelessége orvosi bizonyítvánnyal igazolni azt, hogy tovább dolgozni nem tud; szükséges továbbá, hogy rendes hivatásos munkáját tényleg beszüntette legyen és köteles a segélyt saját és gyermekeinek hygienikus viszonyainak javítására fordítani. A segély nagyságát a törvény precíz meghatározza. A segély egészben vagy részben naturaliakban is kiszolgáltatható. Ingyenes intézeti kezelésnél a segély felére redukálható, de csak abban az esetben, ha a gyermekágyasnak 13 éven alúli gyermeke nincsen. A segélyt sem másra átruházni, sem lefoglalni nem lehet. Ha a gyermekágyas a fentemlített követelményeknek meg nem felel, vagy hamis adatokat mondott be, akkor a segély beszüntetendő és az illető anyagilag felelősségre vonható.

Városi gyógyszerterek Olaszországban. Az utolsó években a gyógyszerészügynek különös fejlődése észlelhető Olaszországban; nevezetesen a kisebb olasz városok gyógyszertereket alapítanak és üzemben is tartják. Az olasz törvény szerint a gyógyszerészipar szabad ipar és csak annyit tesz kötelezővé, hogy aki gyógyszerteret akar nyitni, vagy vezetni, 14 nappal előbb kell, hogy bejelentse szándékát a kormányzónak.

Az olasz városi gyógyszerterek felállításának tulajdonképpeni oka az 1904. évi február hó 25-én kiadott törvény, amely a községeket arra kötelezte, hogy vagyontalan lakóinak köteles ingyen orvosi segítséget és orvosságokat adni. Az »Annuario Statistico delle Citta Italianae« szerint 1908-ban Olaszországban 29 városi gyógyszerteret volt; ezek közül négy csak a városi szükségletnek dolgozott, míg a többi a nagy publikum számára is nyitva volt.

Főleg kis városokban vannak városi gyógyszerterek, a közép nagy városok közül csak Reggio Emiliában és Pisában vannak, nagy városokban pedig egyáltalában nincsenek. A gazdasági okon kívül, amelyek a városi gyógyszertereket megnyitották, még a hatóságoknak az a véleménye is nagy súlylyal szerepelt a városi gyógyterek alapításában, amely szerint az ily hatósági gyógyszerterek garanciák arra nézve, hogy az előírt gyógyszereket friss, nem bomlott állapotban adják ki. A városi gyógyszerterek alapításában különösen a szocialista pártállású körök voltak tevékenyek.

Igen érdekes a jelenleg legnagyobb városi gyógyszerteret, Reggio Emilia gyógyszerterének története. Ez a város már 1888 óta ingyen adott szegényeknek

gyógyszert; a gyógyszereket a városban levő gyógyszerész szerződésileg megállapított tarifa szerint szállította. Midőn a szerződési viszony lejárt, a gyógyszerész kijelentette, hogy nem hajlandó a gyógyszereket a régi árban számítani. Erre a város 1900. július 1-én saját kezelésében felállított egy patikát. Meg kell jegyezni, hogy a város akkori vezetősége szocialista volt. Eleinte a gyógyszertár csak a városi szegények szükségletét szállította, csakhamar azonban átvette a Congregazione di Carita kórház szállítását, továbbá a város többi hasonló intézetének szállítását is. 1903. október 15. óta a városi gyógyszertár a nagy közönség rendelkezésére is áll. Ezután — rövid időre — a klerikális-konzervatív-párt ragadta magához a község vezetését és első dolga volt a győztes pártnak a városi patikát becsukni. Midőn néhány év múlva a szocialisták ismét bevonultak a városházára, a választási agitációknál megígért városi gyógyszertárt megint megnyitották. A város magángyógyszertár tulajdonosa protestált ugyan a városi patika ellen felebbezését a város azonban visszautasította azal az indokolással, hogy a városi gyógyszertár igen fontos közszükséglet szolgálatában áll. Az a megtakarítás, amit Reggio Emilia város a gyógyszertár alapításánál elért, nem jelentéktelen. Midőn még magángyógyszerész szállította a város szegényeinek a gyógyszerészszükségletet, a fél-évi kiadás 13.301 lira volt; a városi gyógyszerek első fél-évi kiadása csak 5.659 lirát tett ki. A 12 évi magángyógyszertári szerződés alatt a vénnyek átlagos ára 65 centisimi volt, a városi kezelésben ez az átlag leszállt 36 centisimire. Mióta a közönség számára is nyitva van a gyógyszertár, jelentékeny haszonnal dolgozik.

A gyógyszertár 20 gyógyszerészt, 17 segédet, 1 retaxator-t, 1 retaxatoradjunctust, 2 könyvelőnőt, 4 pénztárosnőt foglalkoztat. Rövid szolgálat után az állásokat véglegesítik. A munkaidő 8 óra; évente 18 napi szabadságidőt kapnak az alkalmazottak.

Az orvosi titoktartásnak egy újabb kérdése vetődött fel a francia törvénytörvények előtt. Szabad-e a balesetet szenvedett munkás orvosainak felvilágosítással szolgálni a munkaadó fél orvosa számára abból a célból, hogy ez utóbbi a kártérítési összeg fizetésétől szabadulhasson. A bíróság úgy ítélte, hogy nem szabad, mert sérti az orvosi titoktartást. Ellenben nincs megtiltva a munkaadó bizalmi orvosának, hogy ő a tudomására jutott tényeket a saját felével közölje.

MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.

Az Országos Pénztár balesetbiztosítási költségeinek emelkedése.

Előző számunkban kimutattuk az Országos Pénztár összbaleseti költségeinek emelkedését. Ezeket a költségeket alábbiakban részletezve ismer-
tetjük 1907-től 1912-ig bezárólag, a kirovó értesítésekhez csatolt »Tájé-
koztató«-k, tehát hiteles adatok alapján.

Külön csoportokban mutatjuk ki a mindkét üzletágat terhelő igaz-
gatási, kezelési és orvosi költségeket. Ezek részleteikben az egyes szám-
adási években a következőképpen alakultak:

Számadási év	Az állam hozzájárulása	Baleseti kezelési költség	A törvény 102. §-a alapján át-hárult kezelési költség		Rendkívüli kezelési költség	Orvosi költség	
			k	o r o n a			
1907/8	400.000	45.169'93	62.785'26	14.562'89	193.657'11		
1909	400.000	105.374'—	187.089'99	32.109'73	274.446'09		
1910	400.000	199.560'88	330.430'50	77.151'84	379.330'80		
1911	600.000	424.696'36	619.511'41	466.496'54	655.837'24		
1912	600.000	357.829'22	851.761'56	757.279'99	739.968'63		
		Kötvényáthárulás	Összesen		Ebből kirovatott		
		k	o	r	o	n	a
1907/8		92.000	808.175'19	408.175'19			
1909		92.000	1,096.019'81	696.019'81			
1910		92.000	1,478,474'02	1,072.286'82			
1911		92.000	2,868.541'55	2,268.541'55			
1912		92.000	3,398.839'40	2,798.839'40			

Üzletágankint a költségek következőképen oszlottak meg és emelkedtek:

Felosztó, kirovó (gyáripari) üzletág:

Év	Igazgatási, orvosi és kezelési költségek	Segélyek, járadékok	Hátralékok és kamatok	Tartalék	Összesen
		k o r o n a			
1907/8	369.098'45	264'051'58	—	787.849'83	1,420'999'86
1909	612.092'95	855.116'04	203.207'06	2,672.341'88	4,342.757'93
1910	945.356'60	1,384.370'76	39.215'51	2,989.052'40	5,357.995'27
1911	1,934.043'39	2,482.503'48	2,363.215'54	—	6,779.762'41
1912	2,463.410'01	3,670.059'77	1,748.634'69	—	7,882.104'47

Az évi költségekből pótkirovások és díjak folytán befolyt összegeket levonva marad:

	korona
1907/8	1,133.660'37
1909	4,089.419,36
1910	5,062.876'22
1911	5,371.789'07
1912	7,307.084'68

A tőkefedezeti (épitőipari) üzletágban:

Év	Igazgatási, orvosi és kezelési költségek	Segélyek, járadékok	Hátralékok és kamatok	Tőkefedezet	Összesen
		k o r o n a			
1907/8	39.069'03	27'301'52	—	143'747'40	210.117'95
1909	83.870'78	88'421'53	22.241'84	668.969'27	863.503'42
1910	126.763'83	194.520'41	—	1,198.430'79	1,519.715'03
1911	334.179'10	167.767'89	827.034'79	883.310'02	2,212.291.80
1912	335.063'54	134.341.99	996.547'66	1,471.957'16	2,937.915'35

A balesetbiztosítási díjak és pótkirovások folytán előállott bevételeket levonva marad:

	korona
1907/8	179.703'11
1909	837.298'95
1910	1.493.012'95
1911	2,169.742'56
1912	2,808.944'21

Együttesen a fent közölt adatok következőképen alakúlnak:

Év	Az állam hozzájárulása	Igazgatási, orvosi és kezelési költségek	Segélyek és járadékok	Tartalék
		k o r o n a		
1907/8	400.000	408.175'19	291.353'10	787.849'83
1909	400.000	696.019'81	943.537'57	2,672.341'88
1910	400.000	1,072.286'82	1,578.891.17	2,989.052'40
1911	600.000	2,268.541'55	2,650.271'37	—
1912	600.000	2,798.839'40	3,797.947'57	—
1907/12	2,400.000	7,243.862'77	9,262.000'98	6,449.244'11

Év	Tőkefedezet	Hátralék és kamatok	Összesen
		k o r o n a	
1907/8	143.747'40	—	2,031.125'52
1909	668.969'29	225.448'90	5,606.317'45
1910	1,198.430'79	39.215'51	7,277.876'69
1911	883.310'02	3,190.250'33	9,592.373'27
1912	1,471.957'16	2,745.182'35	11,413.926'48
1907/12	4,366.414'66	6,200.097'09	35,821.619'41

A végösszezből a hátralékokat levonva, marad: 29,621.522'32 K.
Az összes kirótt tartalék és tőkefedezet (kamatok nélkül): 10,815.658'77 K.

Üzembesorozó Tanács. Az Országos Pénztár üzembesorozási tanácsa az üzemek újra való besorozási munkálatainak miként való végrehajtására javaslatot készített és azt elfogadás végett az igazgatóság elé terjesztette. A javaslat indokolására a Tanács felemlíti, hogy egyrészt az egyes iparok nem mindegyikénél érhető el a balesetek számának, illetve következményeinek csökkentése, másrészt pedig olyan egyéb mellékkörülmények is forognak fenn, amelyek nem teszik lehetővé, hogy az üzembesorozási munkálatok az egész vonalon egyforma intenzitással, egyforma módszerrel, egyforma eszközökkel és egyforma eredményekkel volnának keresztülvihetőek. Evégből az üzemek 4 csoportba való osztását javasolják. Az I. csoportba tartoznának azok az iparok, amelyekben 1. a baleseteknek abszolút száma nagy, 2. amelyeknél az illető iparban foglalkoztatott munkások 1000-re eső balesetek száma magas, 3. amelyek magas elhárítási fokkal bírnak, 4. amelyeknél az úgynevezett üzletszerű besorozási elv alkalmazható, végül 5. amely iparág sok hasonló üzemmel, tehát nagy érdekeltiséggel bír. Az e csoportba tartozó iparokra vonatkozólag azt javasolja a Tanács, hogy ezen iparágak üzembesorozási munkálata teljes intenzitással, az üzletszerű elv legintenzívebb felhasználásával vételessék munkába.

A II. csoportba tartoznának mindazok az iparok, amelyekre az I. csoport alatt felsorolt ismérvek vonatkoznak, amelyek azonban Magyarországon mint önálló iparágak, nagy számban nincsenek képviselve. E csoportra vonatkozólag az a javaslat, hogy az Országos Pénztár ezen iparágakba tartozó nagyobb gyártelepeket egyelőre a szakbizottság előzetes összehívása nélkül tegye általános helyszíni vizsgálat tárgyává, míg a részletes vizsgálatok és a szakbizottságok összehívása későbbi időpontban tétessék folyamatba.

A III. csoportba tartoznának azok az iparok, amelyekben a balesetek nagy számban fordulnak elő, amelyeknél azonban az elhárítási lehetőségek sikeres kihasználását személyzeti, költségbeli, hatásköri szempontok, valamint az üzletszerű besorozási elvnek az illető iparra való be nem válása lehetetlenné teszik. Az e csoportba tartozó iparágak volnának a vasuti üzemek, hajózási üzemek, építkezési üzemek. Ezekre nézve az a javaslat, hogy a feldolgozandó statisztika alapján a Tanács állapítsa meg azokat az elveket, melyek szerint lehetséges volna az ezen iparokban fennálló súlyos állapotokon segíteni.

A IV. csoportba tartoznának mindazok az iparok, amelyekben az elhárítási lehetőségek vagy nagyon csekély mértékben, vagy egyáltalában nincsenek. Ezekre nézve azt javasolja a Tanács, hogy ezeket a szükséghez képest kérdőívek kapcsán, vagy egyszerű adminisztratív úton sorozzák be.

A Tanács II-ik javaslata az, hogy kéressék ki a szakbizottságok javaslata, vajjon mikép lehetne az illető iparágakban a felülnő számú baleseteket kiküszöbölni, milyen kérdőívet állapítsanak meg az illető üzemek üzembesorozási adatainak bekérése alkalmából, továbbá, hogy miképp eszközöltessenek a helyszínelések és miképp bonyolítottassék le az adminisztratív úton eszközölt besorozás. A Tanács III. javaslata a személyzeti kérdéssel foglalkozik.

Az Országos Pénztár igazgatósága némi módosítással a Tanács javaslatait elfogadta.

Gyógyfürdő-szerződés. Az Országos Pénztár igazgatósága az Ujvidéki városi jódozfürdő és ásványvíz részvénytársasággal napi 5:02 K egységár mellett szerződést kötött. A gyógyfürdőben a görvélykóros, csúzos, köszvényes és angolkóros betegek helyeztetnek el.

A budapesti kerületi munkásbiztosító pénztár székháza befejezés előtt áll. Az Országos Pénztár igazgatósága elhatározta, hogy a novemberben tartandó igazgatósági ülése előtt megtekintí a székházat és ugyanez alkalommal megnézi a már működésben levő pestujhelyi Munkáskórházat is.

A Ferenc József kereskedelmi kórház betegsegélyző pénztárának alapszabályait az Állami Hivatal 1913. évi október hó elseji hatállyal jóváhagyta. A jóváhagyott alapszabályok szerint a pénztárnak tagjai lehetnek a kereskedelmi segédszemélyzethez tartozó mindazok az alkalmazottak, nemre, korra és honpolgárságra való tekintet nélkül, akik a pénztár működési területén székelő kereskedőnél és gyárosnál, kereskedelmi és iparvállalatoknál és részvénytársaságoknál, mint tisztviselők, könyvvezetők, pénztárosok, levelezők, kereskedősegédek, raktári felügyelők, utazók és egyéb hasonló minőségben akár állandóan, akár ideiglenesen, kisegítőképpen, vagy átmenetileg évi, vagy havi fizetéssel, amely évenként 2.400 koronánál nem több, vagy ugyanazoknál mint kereskedelmi gya-

kornokok és tanoncok — ha fizetés nélkül is — alkalmazva vannak és munkaadójuk által a pénztárba tagúl bejelentetnek.

A biztosításra kötelezett tagok négy fizetési osztályba soroztatnak. Az I. osztályban havonként 75 fillér, a II. osztályban 2 K 25 fillér, a III-ik osztályban 3 K 75 fillér, a IV. osztályban 5 K 25 fillér a fizetendő járulék. A biztosított tagok 26 héten át részesülnek ingyen orvosi kezelésben és táppénzben.

A pénztár igazgatósága 36 rendes és 18 póttagból áll. Ezek közül 18 rendes és 9 póttagot a Budapesti Kereskedelmi Testület küld ki saját, azon tagjai sorából, akik a pénztárnak is munkáltató kötelezett tagjai és közgyűlési kiküldöttek. 18 rendes és 9 póttagot pedig a közgyűlés biztosított tagjai választanak a saját kebelükből.

A pénztár elnöke és egy alelnök a munkáltató, két alelnök pedig az alkalmazott igazgatósági tagok közül választandó.

A kórházi alapvagyonna vonatkozólag az alapszabályok a következő rendelkezéseket tartalmazza: A kórházi alapvagyon összes növedékeivel a Budapesti Kereskedelmi Betegápoló Egyletnek a vagyona, amely egylet az 1891. évi XIV. t.-c. határozmányai keretében az említett törvény 89. §-a alapján elismert betegsegélyző pénztárrá alakulván át, ezt a vagyont, mint a kereskedelemügyi m. kir. miniszternek 1891. évi december hó 21-én 78.117/XV. sz. a. kelt rendelete 4. pontja szerinti, különleges, a pénztár egyéb vagyonától külön kezelendő használati kórházi alapvagyont a pénztár betegsegélyezési céljaira használatba vette és annak használatában van. A kórházi alapvagyon az 1907: XIX. t.-c. alapján, illetve ezen alapszabályok értelmében alakult pénztárnak is a használatában marad mindaddig, amíg az a kereskedelmi alkalmazottak betegsegélyezését ellátja.

Ha a pénztár akár a maga elhatározásából feloszlik, akár a hatóság által feloszlatatnék, a kórházi alapvagyon haladék nélkül átadandó a Budapesti Kereskedelmi Testületnek avégből, hogy azt a kereskedelmi alkalmazottak céljait szolgáló olyan jóléti intézménynek létesítésére, vagy fentartására fordítsa, amelyet a testület közgyűlése ki fog jelölni. A Kereskedelmi Testületnek erre a közgyűlésére meghívandó hat kereskedelmi alkalmazott is, akiket a kereskedelmi miniszter az országos jellegű kereskedelmi alkalmazott érdekképviselet tagjainak sorából erre a célra kijelöl. A meghívott hat kereskedelmi alkalmazottnak a közgyűlésen tanácskozási joga van, de szavazati jogot nem gyakorolhatnak. A kórházi alapvagyon mindenkor sértetlenül fenntartandó és attól a rendeltetéstől, hogy kizárólag a kereskedelmi alkalmazottak jóléti intézményeinek szolgáljon, soha semmi szín alatt el nem vonható. Ha a kezelés és a vagyon hova fordítása ellen a Kereskedelmi Testület által netán emelt kifogást sem a pénztár igazgatósága, sem pedig a legközelebbi közgyűlés nem venné figyelembe, az ügy eldöntés végett az Állami Munkásbiztosítási Hivatal elé terjesztendő. A Budapesti Kereskedelmi Testület ellenben az alapvagyonnal szemben igényeit csak a rendes bíróság útján érvényesítheti.

Kártérítési követelés. A m. kir. Kúria 3.144/912. sz. ítéletében kimondta, hogy sem a hatályban levő bányatörvény, sem az 1907. évi XIX. t.-c. rendelkezései nem zárják el a bányauzemben alkalmazott munkás feleségét attól, hogy a bányauzem tulajdonosaitól kártérítést követelhessen, ha férje halálát a bányauzem tulajdonosának terhére eső vétkes mulasztás okozta, mert ha a bányatulajdonos a bányatörvény rendeleteinek megfelelő társ-pénztárt föl is állít, ez által nem hárítja a társ-pénztárra azoknak a károknak viselését, amelyek az ő vétkes gondatlansága által okoztatnak. Kimondta az ítélet azt is, hogy a bányatársulások tagjaira az 1907: XIX. t.-c. nem alkalmazható.

Kárigény jogossága. A m. kir. Kúria 5.702/912. sz. ítélete szerint az a körülmény, hogy a munkaadó az 1907: XIX. t.-c. rendelkezése szerint biztosítási kötelezettség alá eső valamely alkalmazottját a biztosításra be nem jelenti, az alkalmazott, vagy ennek utódai részére a munkaadó irányában kárigényt egyáltalán nem létesít.

Az Országos Pénztár közgyűlése. Az Országos Pénztár az 1912-ik évi közgyűlését december 19., 20. esetleg 21-én tartja meg. A közgyűlés napirendjét az igazgatóság még ezideig nem állította össze.

Per az államkincstár ellen. Az Országos Pénztár igazgatóságának egyik tagja indítványozta, hogy az Országos Pénztárnak az állam által viselendő igazgatási költségeire vonatkozólag ne csak a jogfenntartást mondja ki az igazgató-

ság, hanem e költségek erejéig, amelyek összege az intézmény megalakulása óta összesen körülbelül 1,300.000 koronára rúg, perrel lépjen fel az állam ellen. Az indítványt az igazgatóság azzal adta ki az elnökségnek, hogy javaslatát a legközelebb tartandó ülés elé terjeszse.

A nagyikindai kerületi pénztár autonómiáját az Állami Munkásbiztosítási Hivatal felfüggesztette és a pénztár vezetését Majnicski Lukács polgármesterre bízta. Az autonómia felfüggesztésére az adott okot, hogy a munkaadó igazgatósági tagok mandátumukról lemondottak. A lemondást a munkaadó igazgatósági tagok azzal indokolták, hogy nem vesznek részt a pénztár vezetésében, mert a munkás érdekeltség ragaszkodik ahhoz az elhatározáshoz, hogy az igazgató állása mondassék fel. A két érdekeltség között a béke megteremtése az Állami Hivatal kiküldöttének, dr. Pap Géza min. osztálytanácsosnak nem sikerült, miért is a hivatal kiküldötte a pénztár autonómiáját felfüggesztette.

Az ipari és baleseti betegségekről »az orvosi továbbképzés központi bizottsága« a folyó évben is tanfolyamot rendez. A megnyitó előadást Sztéryni József v. b. t. t. nyug. államtitkár folyó évi október 20-án a Társadalmi Múzeum termében tartotta meg »A munkásbiztosítás törvényes rendezése Magyarországon« címmel, amely előadást lapunk legközelebbi számában közöljük. A tanfolyam további programja következő:

Dr. Friedrich Vilmos, egyetemi m. tanár, főorvos: Munkaképesség, kereset-képesség megállapítása, munkaképtelenség, keresetképtelenség, ezeknek, valamint betegség színlelésének megállapítása. Baleseti vélemények szerkesztése. Baleset és tüdőgümőkór közötti összefüggés.

Dr. Hahn Dezső, főorvos: Az ipari betegségek. Az orvos szerepe a munkásvédelemben.

Dr. Lévai József, főorvos: A baleseti sérültek munkaképességének megállapítása. A baleseti sérültek utókezelése.

Dr. Sarbó Arthur, egyetemi rk. tanár: Balesetokozta idegbetegségek.

Dr. Herzogh Ferenc, egyetemi m. tanár: Baleseti idegbetegségek.

Dr. Scholz Kornél, egyetemi tanár: Baleseti sérültek látóképességének meghatározása és a látóképesség megromlásától eredő munkaképességcsökkenés megállapítása.

Dr. Neubauer Adolf, főorvos: Baleset és a hallószerv megbetegedése közötti összefüggés.

Dr. Györy Tibor, egyetemi m. tanár: A biztosított betegek vidékre, vagy szanatóriumba küldésének indikációi.

Dr. Török Lajos, egyetemi tanár: Foglalkozás okozta bőrbetegségek. Az alszárfelekélyek gyógyítása.

Dr. Babó Samu: A Röntgen-vizsgálat szerepe a baleseti sérültek diagnosztikájában.

Dr. Hahn Dezső, dr. Lévai József és dr. Neubauer Adolf, főorvosok: Beteg munkások a munkáskórházban.

Október hó 20-án a megnyitó előadás befejeztével a Társadalmi Múzeum egészségügyi berendezéseit mutatták be az előadáson jelen voltaknak.

Ipari mérgezések és betegségek kártalanítása. Megemlékeztünk már arról, hogy az Állami Munkásbiztosítási Hivatal megsemmisítette az Országos Pénztár közgyűlésének azt a határozatát, amelyben az ipari mérgezéseket és megbetegedéseket általában kártalanítandóknak mondotta ki. Az Országos Pénztár igazgatósága újlag foglalkozván a kérdéssel, az alábbi határozatot hozta: »Az Áll. Munkásbiztosítási Hivatal 14.308/911. számú leiratát, amelylyel a 35.420. 1911. számú határozatot és az ennek alapját képező 1910. évi 12. számú közgyűlési határozatot, melylyel az ipari megbetegedések általában kártalanítandóknak mondattak ki, az 1907. évi XIX. törvénycikk 175. §-a alapján megsemmisíti, tudomásul veszi, fenntartván, hogy ezen leirat mellékleteként közölt Állami Munkásbiztosítási Hivatali orvosi tanács szakvéleményében foglaltakra vonatkozó megjegyzéseit külön kifejthesse. Tudomásul veszi egyúttal, hogy az Áll. Munkásbiztosítási Hivatal ugyanezen leirata szerint az 1907. évi XIX. törvénycikk esetenként módot nyújt arra, hogy az ipari megbetegedések bizonyos esetekben, — amidőn az azt okozó mérgezés, fertőzés, vagy elváltozás a munka közben való rövid ideig tartó behatás következménye, — mint üzemi balesetek kártalanításának« és hogy »a kártalanítás megadása, illetve odaítélése azonban ilyenkor

természetesen minden egyes esetben külön-külön gondos mérlegelést és vizsgálatot igényel».

Ennélfogva az igazgatóság a 33.689/1912. szám alatt hozott határozatának kiegészítéséül és magyarázatául az 1.213/913. számú munkásbiztosítási hivatali leiratban foglaltak tudomásul vétele mellett elhatározza, hogy minden esetben, amidőn az 1907. évi XIX. törvénycikk 3. §-a értelmében balesetbiztosításra kötelezett üzem alkalmazottja ipari megbetegedés címén bár, de baleseti kártalanításra igényt emel, a kártalanítási eljárás folytattassék le és a lefolytatott eljárás, valamint a szükséges speciális orvosi és műszaki vélemények beszerzése után az ügy járadékbizottsági, elnökségi és végül igazgatósági ülésbe viendő, ahol külön referálandó.

Ólommérgezés — üzemi baleset. Az Országos Pénztár igazgatósága konkrét eset kapcsán az ólommérgezést üzemi balesetnek minősítette és ólommérgezésben szenvedő tag részére munkaképesség csökkenésének megfelelően kártalanítást állapított meg. Az igazgatósági tagok egy része (munkaadók) e határozat ellen felebbezést jelentett be.

Kórházba, vagy gyógyfürdőbe utalt pénztári tagok ételmezési költsége tárgyában az Országos Pénztár 54.572/913. sz. alatt köriratot intézett a helyi szervekhez. A köriratban az Országos Pénztár közli a helyi szervekkel, hogy a kórházban, vagy gyógyfürdőben (gyógyintézetben) ápolt és a pénztár terhére elvállalt tagoknak a szükséges utiköltségen kívül úgy az oda-, mint a visszautazás tartamára ellátási költségre is van igényük, még pedig az úton töltött minden megkezdett napra a táppénznek megfelelő összegben. Ha azonban az utazás tartama 12 órát meghalad, úgy az utazás tartamába beleeső minden napra járó táppénz naptári naponként legalább 1 K 50 f-re, ha az utazás tartama 24 órát meghalad, úgy az utazás tartamába beleeső minden naptári napra járó táppénz naptári naponként legalább 3 koronára egészítendő ki. Ha az orvos az utazásnak éjjeli megszakítását rendelte el, vagy a tag utólag orvosilag igazolt sürgős szükségből volt kénytelen az utat megszakítani, azon napra, amely napon a tag az utazást éjjelezés céljából megszakította, feltétlenül 3 korona ellátási díj fizetendő, tekintet nélkül az utazás tartamára.

Az ellátási költség mértékének ilyen szabályozásánál figyelembe vétetett egyrészt az, hogy az orvosi felülvizsgálatra meghívott baleseti sérültek és járadékosok úti illetményeit szabályozó s az Országos Pénztár igazgatósága által elfogadott és jelenleg is érvényben levő szabályzat is az orvosi felülvizsgálatra akár az Országos Pénztárhoz, akár valamely helyi szervhez rendelt sérült részére félnapra legalább 1 K 50 f, egész napra legalább 3 koronát rendel kiutalni; s figyelembe vétetett az is, hogy az útiállomásoknál az ételmezés viszonylagosan is drágább, mint rendes körülmények között. Az indoklás szerint nem volt szem elől téveszthető az a figyelemreméltó körülmény sem, hogyha a beteg tag kórházba, vagy gyógyfürdőbe (gyógyintézetbe) utazik, az utazás fátalmai rendszerint amúgy is megviselik és a pénztárnak érdeke, hogy a tagot a legszükségesebb ellátás fedezésére elégtelen s így őt az utazás fátalmain kívül még hiányos ételmezésre is kényszerítő alacsony bérosztályú táppénz helyett legalább a szükséges ételmezést fedező s az úti fátalmaidat ilyképpen elviselhetőbbé tevő ellátási minimumban részesítse, mert az úton való hiányos ételmezés a betegség súlyosbításával könnyen vonhatja maga után a gyógyfürdői (gyógyintézeti) ápolás tartamának meghosszabbítását. A visszautazásnál ugyancsak érdeke ez a pénztárnak, mert a visszautazásnál szükséges ételmezésben való hiány szenvedése a tagnak a visszautazás fátalmaival karöltve könnyen válhatik egy korai és a pénztárra nagy költségekkel járó visszaesés előkészítőjévé. Az ételmezési költség mértékének ily szabályozása törvényességi akadályba sem ütközik, mert az Állami Hivatal bírói tanácsának 15. számú elvi határozata megtérítendőnek mondja a magánúton jogszerűen használt gyógyfürdősegély igénybevételével járó szükséges és bebizonyított kiadásokat. Annál inkább indokolt tehát a szükséges kiadások megtérítése pénztári beutalás esetén.

Az Országos Pénztár folyószámlahitele. Az Országos Pénztár legutolsó közgyűlése hozzájárult ahhoz, hogy az addigi 3.200.000 korona folyószámlahitel 2.000.000 koronával felemeltessék. Az engedélyezett újabb összegből most a pénztár 500.000 korona hitelt óhajt igénybe venni. Az erre vonatkozó javaslatot az igazgatóság elfogadta és jóváhagyás végett felterjesztette az Állami Hivatalhoz.

Kötszerek és gyógyászati segédeszközök szállítása. Az Országos Pénztár igazgatósága a kötszerek és gyógyászati segédeszközök központi szállítására versenytárgyalást irt ki. A versenytárgyalást kiíró igazgatósági határozat kimondja, hogy a kötszerek és gyógyászati segédeszközök beszerzésének központosítása az ellátás egységessége és előnyös árfeltételek biztosítása érdekében fentartandó. A gyorsabb kiszolgáltatás biztosítása és a szállítási költségek csökkentése érdekében azonban lehetőség szerint a nagyobb teljesítőképességű vidéki cégek is figyelembe veendők, a vidék szükségletére vonatkozó szállítások is azonban csoportonként legfeljebb három cég között oszthatók meg.

Az Országos Pénztár alkalmazottai nyugdíjintézetének október hó folyamán 2.181 tagja volt. E létszámból orvos 606, egyéb alkalmazott 1.575 volt. A nyugdíjintézet ügyeit ideiglenesen vezető Országos Pénztár elnöksége elhatározta, hogy az intézet készpénzállományából 300.000 márka névértékű 1913. évi adómentes m. kir. 4^{1/2}%-os állami pénztárjegyet vásároltat. Kimondotta az Országos Pénztár elnöksége, hogy nyugdíjazásért folyamodó, vagy nyugdíjállományba helyezés céljából előterjesztett pénztári alkalmazottak részére megállapítandó nyugdíjelőlegről levonandók azok a járulékok, amelyek a nyugdíjintézet szabályszerű működése esetén az 1907 július 1-e és 1911 január 1-e közt történt végleges alkalmazástól 1911 január 1-ig élvezett járandóságok után beszedendők voltak. A fennállott ker. betegsegélyző, ipartestületi és egyleti pénztáraktól átvett végleges alkalmazottak járuléka 1907 július 1-től kezdődőleg számítandó, illetve fizetendő. Az alapszabályszerűen kiszámított járulékok a megállapítandó nyugdíjelőlegről ugyanannyi egymást közvetlenül követő hónapra felosztott részletben vonandók le, mint ahány hónapon keresztül az fizetendő lett volna, ha szabályszerű kirovás esetén az illetékes pénztár azt a fizetésből minden hóban levonta volna.

Munkásbiztosító pénztári alkalmazottak szolgálati és fegyelmi szabályzatával foglalkozott az Országos Pénztár igazgatósága szeptember havi ülésén, s kimondotta, hogy a szabályzatok jóváhagyásának megsürgetésére az elnökségét felhívja.

Az Országos Pénztár 1913. évi szeptember havi taglétszáma és betegforgalmi kimutatása. Az Országos Pénztárban betegség esetére biztosított tagok szeptember havi taglétszáma 1,241.228 volt (1,071.483 férfi, 169.745 nő). E taglétszám az előző hónaphoz képest 0.6%-os (abszolút számban 7.824) csökkenésnek felel meg. Ugyane hónapban baleset esetére 1,001.012 tag volt biztosítva. A keresetképtelen betegek száma szeptemberben 21.620-at tett ki. Az előző hónaphoz mérten a csökkenés 2.4% (abszolút számban 526). A folyó év kilenc hónapjában 34.444 üzemi balesetet jelentettek be a munkaadók.

Új tüdőbeteg gondozó-intézet. A debreceni kerületi munkásbiztosító pénztár tüdőbeteg gondozó-intézetet alapított, amely a napokban megkezdte működését.

Baleseti sérültek kórházi ápolási költségével már ismételtén foglalkoztunk és közöltük a Közigazgatási Bíróság általános közigazgatási osztálya folyó évi június hó 21-én tartott ülésén hozott XX. számú döntvényét, amelyben arra az álláspontra helyezkedett, hogy a baleseti sérültek ápolásából kifolyólag a kórházaknak az ápolás egész tartamára jár a legutolsó osztály szerinti ápolási díj.

A nem állandó munkások biztosítása. A németországi új biztosítási törvény (R. V. O.) tudvalevően kiterjesztette a betegség esetére való biztosítási kötelezettséget a nem állandó munkásokra is, akik a régi törvény alapján nem estek a biztosítási kötelezettség alá. Minthogy azonban a nem állandó és átmeneti munkások között az új törvény is különbséget tesz, a szövetség tanácsnak kell majd rendeletben közelebbről meghatározni, hogy melyek azok a munkáskategóriák, amelyek az új törvény életbelépése (1914. január 1.) után is mentesek maradnak a biztosítási kötelezettség alól. A törvény intenciója szerint az »átmeneti munkás« meghatározás csak azokra vonatkozik, akik rendszerint nem folytatnak kereseti munkát, hanem csak kivételesen egyes alkalmakkor. Ezeket fogja a szövetség tanács rendelete a biztosítási kötelezettség alól felmenteni.

Tekintettel arra, hogy az Áll. Munkásbiztosítási Hivatal biztosítási tanácsa az Országos Pénztár ama feliratát, hogy ezen költségek mely számla terhére irandók, csupán egy ezutáni ülésében fogja elintézni, mindaddig, míg az Állami Munkásbiztosítási Hivatal erre vonatkozó döntése folytán ezen ügyben végleges álláspontot foglalna el az Országos Pénztár, oly határozatot fogadott el, hogy utasítja számvevőségét és összes helyi szerveit, hogy a baleseti sérültek kórházi ápolásából felmerült ápolási díjakat a következőképpen számolják el: 1. Ha a baleseti sérült ápolása 28 napon belül befejeződik, akkor az egész ápolási költség a betegsegélyezési számla terhére irandó. 2. Ha a baleseti sérült ápolása 28 napnál tovább tart, de 10 héten belül nyer befejezést, akkor a betegsegélyezési számla terhére irandók az első 28 napi kezelés költségei és az ezutáni költségekből a tagnak házi ápolás esetén kijáró táppénzének megfelelő része, az ezen felüli összegek pedig — egyelőre — a baleseti kezelési számla terhére »10 héten belül felmerült kórházi ápolási díjkülönbözetek« címe alatt könyvelendők el. 3. Ha a kezelés, illetve kórházi ápolás 4 hét után, de 10 héten belül nyer befejezést, a 10 hét utáni ápolási díjak és költségek teljes egészükben a baleseti számla terhére irandók.

Gyógyszerészek és betegsegélyző pénztárak. A német gyógyszerészek a Kielben f. évi augusztus havában tartott 42. német gyógyszerészkongresszuson behatóan foglalkoztak a gyógyszerészek és a betegsegélyző pénztárak egymás közötti viszonyaival. A napirend egyik pontja az a javaslat volt, hogy a német gyógyszerész-egyesület elnöksége járjon el a felső közigazgatási hatóságoknál, hogy a kisebb gyógyszertárak által a betegsegélyző pénztárak részére adandó engedmény leszállíttassék.

Vogt előadó a vita során elmondotta, hogy a birodalmi biztosítási törvény a német gyógyszerészek részére is egy határkö, de sajnos, nem sok jót várhatnak. A gyógyszerészek számtalanszor kérték a kormányokat, hogy a betegsegélyző pénztárak részére nyújtandó engedmény minimuma 5 százalékban állapíttassék meg általában és a kis gyógyszertárak érdekében mondassék ki, hogy a 25 márká negyedévi forgalomnál kisebb számlák után engedményt nem kell nyújtani. Kérték továbbá azt is, hogy a közigazgatási hatóságok a gyógyszerkereskedőktől beszerezhető gyógyárúk jegyzékét oly keretekbe szorítsák, hogy a kis gyógyszertárak létérdeke veszélyeztetve ne legyen. A birodalmi biztosítási törvény a betegsegélyző pénztárak és gyógyszerészek viszonyát, az előadó szerint, az utóbbiak hátrányára változtatta meg. A gyógyszerészek a kormányoknak őszintén és becsületesen kijelentették, hogy a betegsegélyző pénztárakat nem akarják kihasználni, vagy a pénztárakkal harcba szállni. A biztosítási törvény csak egy előnyt nyújt a gyógyszerészeknek s ez az, hogy a jövőben a pénztárak részéről a gyógyszertárak ellen irányuló törvényes bojkott nem lesz lehetséges. De viszont a nagy pénztári szervezetek, a politikai hatóságokkal karöltve, mindig több utat és módot találnak, amelyen a törvényes határozmányokat a gyógyszerészek hátrányára megkerülik. Az önvédelem parancsolja, hogy odatörekedjenek minden erővel, hogy a betegsegélyző pénztárak kötelezve legyenek összes gyógyszereszkükségeiket kizárólag gyógyszertárakban beszerezni, s hogy lehetetlen legyen a szükséglet egy részét oly gyógyárú-kereskedőktől, akik nem gyógyszerészek, bevásárolni. A gyógyszerkereskedőktől beszerezhető árúk jegyzékének kibővítésére vonatkozó újabb rendelkezések a gyógyszerészeknek súlyos megkárosítása, különösen áll ez a kis gyógyszertárakra, mert a biztosítási törvény rendelkezései alapján a kis pénztárak mindinkább eltűnnek, s így a kis gyógyszertárak a nagy pénztáraknak kénye-kedvére ki vannak szolgáltatva. Ráadásul a porosz, bádeni és elzász-lotharingiai kormányok rendeleteket adtak ki, s mindhárom kormány egyöntetűen 10 százalék kényszerengedményt követel. A betegsegélyző pénztárak így további erős pozíciót nyertek arra, hogy csak a 10 százalék engedménynél kezdjék meg az alkut. Biztosra lehet venni, hogy a többi kormány is a 10 százalékos alapra fog helyezkedni. Csak abban teljesült a gyógyszerészek kívánsága, hogy a különlegességeknél engedményt nem követelnek. A boroszlói kongresszuson Frässdorf azt juttatta kifejezésre, hogy a pénztárak súlyt helyeznek arra, hogy a tagok jó és értékes gyógyszert kapjanak. Ezt a gyógyszerészek is kívánják, de az »értékes« fogalmát véleményük szerint nagyon különféleképpen lehet értelmezni. Azt is mondotta Frässdorf, hogy a betegsegélyző pénztárak el vannak határozva arra, hogy a kiváltságos helyzetet elfoglaló gyógyszerészeket legyűrjék s ez ismét támadás a gyógyszerészek ellen. A vállalati pénztárak azt mondták, hogy a 10 százalék engedmény semmi, legalább 20 százalék

engedmény kell, mert különben nem kötnek egyezséget. A vállalati pénztárak összeállították a gyógyszerkereskedőktől beszerezhető árúk jegyzékét s ez nem kevesebb, mint csak 700 cikket sorol fel. A másik oldalon meg a helyi pénztárak azt mondogatják, hogy egy jó és okos szerződés egy drogue-kereskedővel sokkal többet ér és sokkal több megtakarítással jár, mint a gyógyszerészekkel kötött szerződés. A betegsegélyző pénztárak soha sincsenek megelégedve; ha a kormány 12 százalékban állapítaná meg az engedményt, ugyancsak zúgolódnának. A boroszlói pénztári kongresszus kimondotta, hogy a pénztárak semmi körülmények között bele nem egyeznek abba, hogy összes gyógyszerészükleteiket gyógyszerészektől szerezzék be. Az előadó ezzel szemben kéri a gyógyszerészeket, hogy álláspontjukból ne engedjenek. A kormány azt mondja, hogy nem kell a gyógyszerészeknek attól irtózni, hogy mások is, tehát nem gyógyszerészek szállítsanak gyógyszereket; szállítsanak a gyógyszerészek is ugyanolyan árban. Igen, de hát a gyógyszerészek azok mellett a terhek mellett, amely őket nyomja, nem tudnak oly olcsón szállítani, mint egy kereskedő; azonkívül a gyógyszerészeknek felelősséget kell vállalni a gyógyszer jószágáért is, ezt pedig a kereskedő nem teszi. A gyógyszerészek oly olcsón szállítanak, hogy tovább menni nem lehet.

A kongresszus rövid vita után oly értelmű határozatot hozott, hogy megbízza az elnökséget, járjon el a birodalmi kormánynál, hogy figyelemmel az előreláthatólag 10 százalékban megállapítandó engedményre, a kis gyógyszerárak engedménye mérsékeltesse, esetleg teljesen mellőztessék.

A betegsegélyző pénztárak és a gyógyszerészek egymás közti viszonyát illetőleg a fentiekben elmondottak kapcsán megemlítjük, hogy az osztrák belügyminisztériumban a betegsegélyző pénztárak részére megállapítandó gyógyszerárszabványon dolgoznak, s a szaklapokban már erősen folyik a vita pro és contra és előreláthatólag még sok és heves polémia fog következni.

MUNKÁSVÉDELEM. MUNKAVISZONY.

A Törvényes Munkásvédelem Magyarországi Egyesülete október hó 14-én, délután 5 órakor a Társadalmi Múzeum helyiségében ülést tartott, amely ülés tárgysorozataként dr. Pap Dezső min. oszt. tanácsosnak »A II. berni nemzetközi munkásvédelmi konferencia« és dr. Heller Farkas műegyetemi m. tanár, egyesületi titkárnak »Bizottsági tárgyalások a gyermekmunka ügyében és az ólomkérdésben« című előadásai szerepeltek.

Dr. Pap Dezső előadásában visszapillantást vetett a nemzetközi konvenciók kezdetére s összehasonlította a Törvényes Munkásvédelem Nemzetközi Egyesületének javaslatát a konferencia eredményeivel. Rámutatott arra, hogy bár a konferencia a védelmi korhatárt nem 18, hanem csak a 16-ik évben állapította meg, viszont azonban a 16 éven aluli munkások védelme tekintetében radikálisabb határozatot hozott, mint amit a nemzetközi egyesület proponált. Rámutatott arra is, hogy a konferencia határozatai mily hatással lesznek a mi ipari és munkaviszonyainkra s ezzel kapcsolatban kimutatta, hogy a 10 órai munkaidő tekintetében a konferencia egész bátran elmehetett volna a 18-ik évig, mert hisz a mi üzemeinknek és munkásainknak ma már mintegy 80—90%-a 10¹/₂, illetve rövidebb munkaidőn át dolgozik, úgy, hogy ha a konvenció tervezete létre is jön, az, ha a munkások szempontjából jelent is valamit, az ipar szempontjából számbavehető megterhelést egyáltalában nem jelent.

A XX. szociáldemokrata pártgyűlés a munkásvédelem és munkásbiztosítás kérdésében a következő határozati javaslatot fogadta el:

A magyarországi szociáldemokrata párt 1913. évi október hó 19—21-én tartott pártgyűlése megállapítja, hogy a szociális törvényhozás, a törvényes munkásvédelem Magyarországon az összes nyugati és keleti európai államok szociálpolitikájával ellentétben, a legreakciósabb irányban halad.

A kongresszus megállapítja, hogy a szociálpolitikai haladásnak legfőbb akadálya az egyesülési és gyülekezési szabadságnak és a demokratikus választójognak hiánya. A kongresszus magáévá teszi az 1897. évben augusztus 23—28-ig, túlnyomó számban polgári államférfiak részvételével, megtartott zürichi Nemzetközi Munkásvédelmi Kongresszus idevonatkozó határozatát, amely a haladó munkásvédelemnek nélkülözhetetlen előfeltételül a következő követeléseket állította föl:

1. Az összes munkások, munkásnők és alkalmazottak részére korlátlan

egyesülési és gyülekezési szabadság biztosítandó. A munkásvédelem szolgálatában álló munkásbizottságok, munkáskamarák, munkástitkárságok, szakszervezetek hivatalosan elismerendők és részükre a munkásvédelem ügyeiben felügyeleti jog biztosítandó.

2. A városi, községi, megyei és országos képviselőtestületekben az általános, titkos, egyenlő és közvetlen választójog rendszere alapján választandók a képviselők, hogy a munkásosztály befolyása az összes parlamentekben kellően érvényre jusson.

A nép e legegyszerűbb jogainak törvénybeiktatása mellett, amelyek nélkül a legprimitívabb alapon álló szociálpolitika sem képzelhető el, illetőleg, amelyek nélkül hatástalan marad minden törvényes intézkedés, a pártgyűlés a szociális törvények megalkotásánál a következő alapelvek figyelembevételét követeli:

- I. *Gyermekvédelem.* a) Községi csecsemőotthonok létesítése.
- b) Díjtalan baba- és orvosi szolgálat.
- c) Az iskolakötelezettség kiterjesztése a gyermekek 14 éves koráig.
- d) Gyermekek ipari foglalkoztatása 14 éves korhatárhoz kötve.
- e) Fiatalkorú munkások maximális munkaideje törvényesen szabályozandó.
- f) 18 éven aluli, fiatalkorú munkások éjjeli, egészségtelen és veszedelmes foglalkozások üzésétől eltiltandók.
- g) Fiatalkorú munkások alkalmaztatása, kötelező orvosi vizsgálatról tétesék függővé.

II. *Női munkaerő védelme.* a) Nőmunkások csak orvosi engedellyel foglalkoztathatók. Nőmunkások éjjeli, egészségtelen, vagy veszedelmes üzemekben való foglalkoztatása tilos. Nőmunkások maximális munkaideje külön törvényben szabályozandó.

b) *Anyavédelem.* Szülés előtt 8 héttel, szoptatóanyák szülés után 8 héttel, teljes kérésük erejéig az államtól nyújtott szülési segélyben részesítendőek.

III. *Felnőtt munkások védelme.* a) Felnőtt munkások nappali és éjjeli maximális munkaidejének törvényes szabályozása, különös tekintettel az egészségtelen és veszedelmes üzemekben foglalkoztatott munkásokra.

b) Megszakítatlan üzemek munkásainak munkaideje napi 8 órában állapítandó meg.

c) Bányamunkások, építőipari és sütőmunkások, általában egészségtelen és veszélyes üzemekben foglalkoztatott munkások védelméről külön-külön törvény alkotandó.

d) Munkások, kereskedelmi alkalmazottak, magántisztviselők, általában az összes bér ellenében foglalkoztatott alkalmazottak munka- és jogviszonyának törvényes rendezése.

e) A munkakönyvrendszer eltörlése.

f) A truckrendszer minden formájának törvényben való eltöltése.

g) Otthonmunkások védelme. Minimális bértarifák törvényes biztosítása.

A pártgyűlés továbbá követeli a munkásbiztosítási törvény revízióját, az agkori és rokkantbiztosítás sürgős megalkotását. Az általános munkásbiztosítás kérdésében a pártgyűlés elfogadja az 1911. évi augusztus hó 13–15-én tartott szakszervezeti kongresszusnak idevonatkozó határozatát¹⁾ s nyomatékosan követeli az Állami Hivatal közigazgatási hatáskörének teljes eltörlését. Az Állami Hivatal hatáskörébe csupán a legfelsőbb bírói ügykör tartozzék.

A munkanélküliség enyhítése ügyében követeli a pártgyűlés, hogy a törvényhozás által közmunkákra és beruházásokra megszavazott összegek kizáróan e célra fordíttassanak.

Követeli továbbá, hogy az összes állami, megyei és községi közmunkák haladéktalanul munkába adassanak. Közmunkáknál a munkásoknak tarifaszervezetekben megállapított munkabér, ennek hiányában a helyben szokásos bérek fizetendőek.

A pártgyűlés követeli, hogy a magyar kir. Központi Statisztikai Hivatalban haladéktalanul külön osztály szerveztessék a munkásügyekkel összefüggő dolgok és különösen a munkanélküliek állandó nyilvántartására, illetőleg az adatok statisztikai földolgozására.

A munkanélküliség esetére szóló biztosítás ügyében a pártgyűlés csatlakozik az 1911. évi augusztus hó 13–15-ig megtartott szakszervezeti kongresszus idevonatkozó határozatához.²⁾

¹⁾ Lásd Munkásügyi Szemle 1911. évi 16. szám 511. oldal.

²⁾ Lásd Munkásügyi Szemle 1911. évi 16. szám 517. oldal.

Végül a hathatós munkásvédelem érvényesítése céljából követeli a pártgyűlés az iparfölügyelet kiterjesztését az alkalmazott gépekre és foglalkoztatott munkások számára való tekintet nélkül, az összes ipari és bányauzemekre. Külön építőipari iparfölügyelet szervezendő, továbbá orvosi, női és munkásiparfölügyelők alkalmazandók. Az összes munkásvédelmi törvények betartása súlyos — esetenként szabadságvesztéssel járó — büntető szankcióval biztosítandó. Az iparfölügyelők közvetlen büntető jogkörrel ruházandók föl. A munkásvédelmi törvények ellen ismételtén vétő vállalkozók közmunkákból kizárandók.

A munkaadó szavatossága abban az esetben, ha a munkás az előírt óvrendszabályokat nem követi. Angol felebbezési bíróság (Court of Appeal) 1913. július 3. ítélete.

Egy tizennégyéves munkásnő, aki szódavizgyárban az üvegtöltésnél volt alkalmazva, egyik üveg szétrobbanása következtében balesetet szenvedett. A gépben felrobbant üveg egyik darabja a jobb kezefejébe hatolt, s oly súlyosan megsértette, hogy több mint három hónapig munkaképtelen volt. A gyári törvénynek ezen iparágáról szóló rendelkezése előírja, hogy az üveg töltésével foglalkozó alkalmazottak a munkánál mindkét kezükön hosszú dróthálókezttyűt hordjanak. Mikor a baleset történt, a leánynak csak a balkezén volt kezttyű. A sérült kártalanítást kért, de a munkaadó elutasította avval, hogy a balesetet a szabályokkal szemben tanusított engedetlen viselkedésével okozta. A kihallgatott tanuk szerint a munkaadó többször kezttyű nélkül találta a munkásnőt és utasította azok használatára. A munkavezető is azt vallotta, hogy látta a leányt kezttyű nélkül dolgozni és mondotta neki, hogy húzza fel a védőkezttyűt. A bíró megállapította, hogy a kezttyűt a leány, bár arra köteles lett volna, nem használta, de a munkavezető, akinek kötelessége volt a kezttyűk használatának ellenőrzése, dacára annak, hogy látta, hogy a leány jobbkezén nincs kezttyű, mégis megengedte így a munkát, s az, hogy a munkásnőt felhívta a kezttyű, használatára, csak arra szolgált, hogy magát a munkaadójával szemben védje. Ily körülmények között a szabályokkal szemben tanusított engedetlen viselkedésre való hivatkozás meg nem állhat. A munkaadó felebbezett.

A felebbezési bíróság a felebbezést elutasította, kifejezve azt, hogy a kérdést nem az dönti el, hogy helytelen eljárásról van-e szó, vagy sem, hanem vajjon tudatos és szándékos helytelen eljárás és engedetlenség forog-e fenn. Miután a leány csak tizennégyéves és a munkavezető kötelességét hanyagúí teljesítette, az alsóbíróság ítéletét elfogadta.

Magas feszültségű villamos vezetékeknél való balesetek elleni védelem. Magas feszültségű villamos vezetékeknél való balesetek a vezetékek terjedésével arányban szaporodnak és a veszélyesség megállapítására szolgáló eddigi segédeszközök az általános használatban kezdetlegesek és tökéletlenek. Sem az izzólámpapróba föltétlenül, sem az általánosan használt magnetikus kompasz nem megbízható és működésük megszűnése már nem egy emberélet pusztulásának volt okozója. Egy csikágói cég most egy kicsiny kézi készüléket hozott forgalomba, amely minden 500 Volton fölüli egyen-, vagy váltakozó áram jelenlétét föltétlenül jelzi. A készülék egy érzékeny ezüstlemezből áll, amely egy rézcsíkra van erősítve; mindkettő légmentesen el van zárva egy üvegcsőben. Ha a 10 cm. hosszú és 13 mm. széles készüléket árammal telt vezeték közelébe tartják, az ezüstlemez a rézcsíkra függélyesen helyezkedik el, ha pedig a vezetékben nincs áram, megmarad nyugodtan rendes helyzetében. A munkások tehát az eddiginél jóval hathatósabban védhetők meg.

Alacsony feszültségű villamárammal járó veszedelem, ha kedvezőtlen körülmények játszanak közre. Hogy milyen veszedelmes lehet a kicsiny erejű alacsony feszültségű áram is kedvezőtlen körülmények között, bizonyítja egy acélműben előfordult baleset. Egy munkás vigyázatlan módon, amikor jól volt szigetelve, egy fémmérőszalaggal megérintette a villamos jelzővezetékét, amely legfőlebb 6 Ampére erejű, 60 Volt feszültségű váltóáramot vezetett. Súlyos idegrázkódást szenvedett, úgy, hogy a mérőszalagot csak erőszakkal lehetett ökléből eltávolítani. Azután elájult és csak napok múlva tudta összeszedni magát. Amint később kitűnt, a sérült, egyébként nagyon józan és rendes munkás, a baleset napján testileg nagyon ki volt merülve és lelkileg nagyon nyomott hangulatban volt.

Tűz elleni védekezés. Mang Adolf heidelbergi reáliskolai tanár a tüzek és világítással való bánással kapcsolatos veszedelmekről népszerű munkát írt, amelyből érdekesnek tartjuk a következők közlését: Németország 65 milliónyi lakossága mellett 170 millió márkát tett ki 1909-ben a tűzkár. Ugyanabban az esztendőben körülbelül 170.000 tüzeset fordult elő a német birodalomban, vagyis naponta 500. És feltűnő az a körülmény, hogy a tüzesetek száma nemhogy fogyna, hanem folyton emelkedik. Poroszországban 1881-ben a tűzkár 54 millió márkára rugott, 1909-ben pedig 106 millió márkára emelkedett, tehát 28 év alatt csaknem megkétszereződött, dacára a jobb építkezési módoknak és a tűzoltás folytonos fejlődésének. Amellett, hogy ezek az óriási károk a nemzeti vagyonsodás rákfenéi, a német birodalomban évenként 500 ember esik a tűz áldozatául, csaknem tízszer annyi válik tűz által nyomorékká. Ebből világos, hogy sokkal fontosabb a tűz megakadályozása, mint a leggondosabban szervezett tűzoltás. Ennek elérésére szerző szükségesnek tartja az ifjúság kitanítását a tűzzel való bánás veszedelmeire. Északamerika Egyesült Államaiban, a hol a forró nyár folytán a tüzek még gyakoribbak, már eddig is belátták ennek nagy hasznát. Ohióban például népszerű iratokat ad ki a hatóság erről a tárgyról, Nebraska államban pedig évenként úgynevezett »tűznapot« tartanak az iskolákban, amelyen tűz esetén való eljárásra és a tűz ellen való védekezésre oktatják ki a tanulókat.

Ebben az irányban akar szerző munkája is hatni. Nagyon helyesen hangsúlyozza is, hogy a fő kioktatásnak az iskolából kell kiindulnia, aminek már az első iskolai évben meg kell kezdődnie, mert a statisztikai adatok szerint a legfiatalabb iskolás gyermekek a legnagyobb gyújtogatók. Ennek a kitanításnak hozzá kell símulnia a tananyaghoz, az ásványtannál a kőszén és petroleum, a vegytannál a gázgyártás és elégesi tünetek, az egészségtannál a villám által sújtottak kezelésének magyarázásához. A tűz ellen való harcz sikeres intézéséhez szükséges azonban a felnőttek kitanítása is, aminek leghathatósabb módja a tűzvédelmet tárgyzó iratok minél szélesebb körben való terjesztése. Szerző népszerű módon tárgyalja a petroleum, benzin, szpiritusz, világítógáz, gyertya, égőanyagok, gyufával stb. való bánás veszedelmeit és megemlékezik a villámáramról és villámtról is. Nagyon érdekesek a műnek az öngyulladásról, erdőégésekről, a tűz kitérésekor való magatartásról való részletei.

Államilag segélyezett munkatőzsdék Dániában. A munkatőzsdékre vonatkozólag Dániában f. évi április hó 29-én törvényhozásilag történt intézkedés, s a törvény a f. évi július hó 1-ével lépett életbe. A törvény rendelkezései szerint munkatőzsdéket felállíthatnak a községek önállóan, avagy más községekkel egyesülve. Azok a munkatőzsdék, amelyek a törvény által kikötött feltételeknek megfelelnek, államilag elismertetnek s jogot nyernek állami támogatásra, amely az előző év pénzügyi terheinek egyharmadáig rúghat. A vidéki tőzsdék működését mindenütt egy, legalább hét tagból álló bizottság ellenőrzi. A bizottságot a községi tanács választja, s áll egy elnökből (aki nem szükségképpen munkaadó, vagy munkás, sem valamely munkaadó, vagy munkásszervezet tisztviselője) és egyenlő számú munkaadó és munkás tagokból. Az elnök váiasztásához a községi tanács tagjainak abszolút többsége szükséges s állásában a belügyminiszter erősíti meg. A bizottság tagjainak megbízatása az őket választó községi tanács mandátumának lejártáig áll fenn. Mindenki, aki a választhatóság-hoz fűzött feltételekkel bír és egyúttal a községi tanács tagjaivá is megválasztható, köteles a választást elfogadni. A következő időszakban történő újabb megválasztást azonban visszautasíthatja. A tagok fizetésben nem részesülnek, de megjelenésük és eljárásukért tiszteletdíjat kaphatnak.

A kopenhágai munkatőzsde mint központi tőzsde egész Dániára kiterjedő hatáskörrel működik. A központ igazgatásával a tőzsdének egyik, a korona által kinevezett igazgatója van megbízva s a központ gyakorolja az elismert munkatőzsdék feletti felügyeletet és gondoskodik a szükséges együttműködésről. A központi hivatal igazgatóját működésében egy legalább tíz tagból, egyenlő számban munkaadókból és munkásokból álló felülvizsgáló-bizottság támogatja. A bizottság négy tagját a munkaadói és munkás-uniók meghallgatása után a belügyminiszter nevezi ki, a többi tagot a kopenhágai városi tanács választja s a választás elfogadására irányuló kötelezettséget illetőleg stb. ugyanolyan szabályok érvényesek reájuk is, mint a vidéki tagokra. A belügyminiszter mindenütt, ahol a törvény életbe léptét követő két év után a megállapított követelményeknek megfelelő tőzsde nem lenne, munkatőzsdét rendeletileg felállíthat. Az elismert munkatőzsdék működése az összes foglalkozási ágakra kiterjed és szolgálataik

igénybevétele sem a munkaadóra, sem a munkásra semminemű teherrel nem jár. Ha a tőzsde valamely szervezettől sztrájkról, vagy kizárásról értesül, az ellentétek kiegyenlítése érdekében közbenjár s gondoskodik, hogy a kiegyenlítésre alkalmas egyének tudomására jusson az eset, de egyidejűleg a hiányzó munkáslétszám közvetítéséről is intézkedik. A tőzsde által az egyezkedéshez kiküldött egyéneknek, amennyiben lakhelyükön kívül fekvő helyre küldetnek, az útiköltségek megtéríthetők, de a megtérítés összege csak a szükséges vasúti, vagy hajójegy költségeinek feléig terjedhet.

Elismert munkatőzsdék egymással és a központi tőzsdével kapcsolatban vannak s együttesen működnek a statisztikák egybeállításán. Elismert munkanélküliségi alapok a kerületükben levő elismert munkatőzsdéknek hetenkint megküldik a munkanélküli segélyt igénybevevő tagjaik lajstromát, s amennyiben lehetséges, azoknak a munkanélkülieknek névsorát is, akik ilyen segélyt nem kaptak. A munkások közvetítésénél az alkalmaztatást keresők között az elismert munkanélküli segélyalapok tagjai előnyben részesítendők.

A külföldi munkások száma Németországban állandóan emelkedik. A bevándorlókát nyilvántartó »Arbeiterzentrale« 1911. októberétől, 1912. október haváig 729.575 igazolványt állított ki, 32.550-el többet, mint az előző évben. A bevándorlók túlnyomó nagy része orosz és ausztriai szláv (lengyel és ruthén.) Az itt kimutatottak nagy része alkalmi munkás, akik a munkaidény végén rendszeresen visszatérnek hazájukba. Az iparban állandóan alkalmazott külföldi munkások száma azonban szintén emelkedett 64.029-el, s összesen 332.211 külföldi ipari munkást mutat ki a fentemlített hivatal. Minthogy a kimutatás csak azokról tud, akik igazolványt kaptak, a Németországban dolgozó külföldiek száma valószínűleg eléri az egy milliót.

...	JOGGYAKORLAT	...
-----	---------------------	-----

BETEGSEGÉLYEZÉS.

Az Országos Pénztár alapszabályainak 42. §-a.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1913. évi június hó 28-án kelt 1911. P. 355/6. számú ítélete.

Ítélet: A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal a föllebbezést elutasítja.

Megokolás: Igénylő dr. R. S. sz—i orvos 1911. évi február hó 25. napján kelt és ugyanezen a napon a pénztárnak bemutatott bizonyítványa alapján, amelyen munkaadója is igazolta, hogy a szóban levő idő alatt tényleg nem dolgozott, az ítélet rendelkező részében megjelölt 48 napra táppénzt kért a pénztártól.

A sz—i kerületi munkásbiztosító pénztár igazgatósága az országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztosító pénztár alapszabályainak 42. §-a alapján 543/911. sz. a. elutasító határozatot hozott, ezt azzal a ténybeli megállapítással indokolva, amely szerint igénylő betegségét nem jelentette be a pénztárnak. Ennek folytán a pénztár igénylő állítólagos betegségéről és keresetképtelenségéről utólag, igénylőnek a táppénz felvétele céljából való jelentkezése alkalmával szerzett tudomást és így igénylőt betegsége idején nem ellenőrizhette.

Az I-ső bíróság igénylő felebbezésének helyt adott és a pénztárt marasztalta. A marasztaló ítélet megokolása kétségbe vonja az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár alapszabályai 42. §-ának törvényességét is.

A föllebbviteli bíróság a pénztár föllebbezése folytán felülbírált I-ső bírósági ítéletet helyesli, bár ennek megokolása nem helytálló. Mindenekelőtt téves ez a megokolás abban a részében, amelylyel az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár alapszabályai 42. §-ának törvényességét kétségbevonja. Az I-ső bíróság ezt a nézetét arra alapítja, hogy az 1907: XIX. t.-c. 124. §-ának kifejezett rendelkezése szerint a kerületi munkásbiztosító pénztár alapszabályai csak oly kérdésekre terjeszkedhetnek ki, amelyekről törvény nem intézkedik, már pedig az id. §. 7. pontja értelmében az alapszabályok csak az ellenőrzésnél követendő eljárás szabályozására hivatottak. Ez az okfejtés azonban már kiindulásban téves. A jelen esetben ugyanis, amidőn nem a kerületi munkásbiztosító,

hanem az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár alapszabályainak egyik rendelkezése forog szóban, egyáltalán nem az 1907 : XIX. t. c. 124. §-át, hanem az utóbb nevezett pénztár alapszabályai tárgyában rendelkező 114 §-át kell figyelembe venni, amely második bekezdésének 2. pontjában a betegség esetére való biztosítás tekintetében ezeknek az alapszabályoknak keretébe utalja a segélyekre és a betegség esetére való biztosításnál követendő eljárásra vonatkozó szabályozást. E mellett figyelembe kell venni a törvény 50. §-ának utolsó bekezdését is, amely akként rendelkezik, hogy a segélyeket az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár alapszabályaiban, valamint a kerületi munkásbiztosító pénztár alapszabályaiban megállapított módon kell kiszolgáltatni.

A kiszolgáltatás módjának illetően megállapítását foglalja magában az országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztosító pénztár alapszabályai 42. §-ának b) pontja is, amely bizonyos kivételektől eltekintve, a betegségnek kellő időben teljesített bejelentéséhez fűzi a táppénzre való igényjogosultságot. Nyilvánvaló, hogy az alapszabályokban megállapított eljárási mód követése megghiúsulna, ha az alapszabályok nem biztosítanák azt a megszegéséhez fűződő jogvesztés következményével. Azt a szempontot pedig, hogy az alapszabályoknak ilyen, valamint egyéb rendelkezése sem ellenkeznék a törvénnyel és a biztosítás céljával, kellően megóvni hivatott a törvény 105. §-a utolsó bekezdésének az a rendelkezése, amely szerint az alapszabályok érvényességéhez az állami munkásbiztosítási hivatal jóváhagyása szükséges. De téves a bírósági ítélet megokolásának az a kijelentése is, amely szerint az orvosi bizonyítvány és a munkaadó igazolása az ellenőrzést, illetőleg ennek szükségességét kizárnák. A betegek ellenőrzése a munkásbiztosító pénztárnak úgyszólván mellőzhetlen berendezése, amely nélkülözhetetlen a végett, hogy a pénztárnak, illetőleg teherviselőinek anyagi érdeke jogtalan kihasználásoktól lehetőleg megvédessék. Az a föltevés pedig, amely szerint ez fölösleges abban az esetben, ha a betegséget és keresetképtelenséget orvos bizonyítja, megdől annak a ténynek meggondolásán, hogy az orvosi kórisme igen gyakran csak a betegnek — gyakran betegséget színlelőnek és tulozónak — szubjektív panaszaira támaszkodhatik, annak akár megerősítésére, akár megdöntésére tehát tárgyi adatok meríthetők a gyógykezelt egyéneknek váratlan meglepő ellenőrző vizsgálatok alapján tapasztalt tényeiből és magatartásából.

De nemcsak ezért, hanem éppen az orvosi gyógykezelés során tett rendelkezések teljesítésének és ilyképpen a gyógykezelés sikerének biztosítása végett szükséges a rendszeres betegellenőrzés még abban az esetben is, ha az orvosi kórisme helyes és a gyógykezelés célirányos. Csakis így érhető el ugyanis, hogy a munkaképesség lehetőleg gyorsan és hatályosan való helyreállítása, esetleg az 1907 : t. c. 52., 58. §§-aiban foglalt jogkövetkezmények alkalmazásával biztosíttassék.

A járulékelévülés kérdéséhez.

A szegedi kir. ítélőtábla 1912 szeptember 9-én kelt 1912. G. 194. számú ítélete.

Ítélet: A szegedi kir. ítélőtábla, mint polgári felülvizsgáló bíróság az alperesnek felülvizsgálati kérelmét elutasítja.

Indokolás: A fizetési jegyzékben felsorolt alkalmazottak utáni betegségélyző járulék, úgy a fizetési jegyzék fejezetéből, mint az ott kitüntetett hetek számából megállapíthatóan az 1907 június 29-ig terjedőleg vettett ki. Az alperes felülvizsgálati kérelmében elsősorban azt panaszolja, hogy a pénztárnak a múltra nézve kivetési joga nincs.

Alperesnek ez a panasza azonban alaptalan, mert úgy a törvény helyes értelme, mint az ennek alapján kifejlődött joggyakorlat szerint az 1907 : XIX. t.-c. alapján létesült kerületi munkásbiztosító pénztárak a felosztatott kerületi betegségélyző pénztárak jogutódai gyanánt tekintendők, amelyek ennél fogva teljes mértékben jogosultak a hátralékos tagjárulékokat, mint a felosztatott pénztár követeléseit, behajtani, illetve ezen tagjárulékokat az 1907 : XIX. t.-c. életbeléptét megelőző időre is kivetni. A felebezési bíróság tehát felperes ezen utólagos kivetési jogának megállapításával anyagi jogszabályt nem sértett. Nem alapos az alperesnek az elévülési kifogásra alapított felülvizsgálati panasza sem. Az 1891. XIV. t.-c. 24. §-ának első bekezdése ugyanis a járulékhátralékoknak nem kivetéséről, hanem azok behajtásáról rendelkezik, ennél fogva csak a már kivetett, illetve kirótt járulékok elévülése kérdésében alkalmazható az 1883 : XLIV. t.-c. 90. §-a, nem pedig a még ki nem rótt járulékok tekintetében. Ezt megerősíti az

a körülmény, hogy az 1907. XIX. t.-c. 46. §-a szerint is az ötévi elévülési idő kifejezett, csak a betegségélyező járulékok kirovásától számíttatik. Minthogy tehát arra nézve, hogy a bejelenteni elmulasztott alkalmazottak után még ki nem rótt járulékok is öt év alatt évülnek el, törvényes intézkedés nincs, ennél fogva azokra a rendes magánjogi elévülés az irányadó.

BALESETBIZTOSÍTÁS.

Feloldás mellőzése elsőbíróság hatásköri túllépése dacára.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1913. F. 5/3. szám alatt 1913. évi június hó 30. hozott végzése.

Végzés: A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal a fölfolyamodást elutasítja.

Megokolás: Az Országos Munkásbetegségélyező és Balesetbiztosító Pénztár igazgatóságának 1912. K. 3.687/2. számú határozatát, amely igénylőt állandó járadéki igényével elutasította, 1912. évi február hó 17. napján kézbesítették neki.

Az 1912. évi szeptember hó 2. napján igénylő a b.-i munkásbiztosítási választott bíróság elnökénél azt a föllebbezési kérést terjesztette elő, hogy késelemének igazoltként elfogadásával, a pénztár határozata fölülbíráltassék és részére járadék megítéltesék. Az I. bíróság az igazolási kérelmet elutasította. Az I. bíróság végzése ellen igénylő fölfolyamodással élván, a fölebbviteli bíróság mindenek előtt megállapította, hogy szabálytalanul járt el az I. bíróság elnöke akkor, amikor az igazolás kérdésének elbírálását a vezetése alatt álló bíróság határozata alá bocsátotta, ahelyett, hogy azt első fokon maga elbírált volna. Igaz ugyan, hogy az elj. rend. nem tartalmaz olyan kifejezett rendelkezést, amely a pénztár határozata ellen irányuló föllebbezés késedelme esetén használt igazolás elbírálását a munkásbiztosítási választott bíróság elnökének föladatává tenné. Ennek a fölfogásnak helyessége azonban az elj. rend. 238. §-ának abból a rendelkezéséből következik, amely az igazolási kérelemnek az elnök által visszautasítását és az elnök ilyen végzése ellen használható jogorvoslatokat szabályozza. Semmi rendszerbeli jelentősége nincs annak, hogy az igazolási kérelem érdemi elbírálását más bírósági szervre kelljen bízni, mint amely megfelelő esetben a visszautasítás jogkörét a rendtartás kifejezett szabálya alapján gyakorolja.

Ezzel szemben igaz ugyan, hogy az elj. rend. 239. § a értelmében az igazolás kérdésében, amely a föllebbezéssel egybekapcsolandó, mind a választott bíróság, mind az állami munkásbiztosítási hivatal, a fél valószínűsítő adatai alapján határoz; ez a §. tehát az igazolás érdemi elbírálásának szabályozásánál mellőzi a választott bírósági elnök külön megemlítését. Ennek a §-nak azonban csak az az értelmezés adható, hogy a választott bíróságnak és az állami munkásbiztosítási hivatalnak az igazolás tárgyában való határozatát szabályozza, arra az esetre, ha ezek egyáltalán abba a helyzetbe jutnak, hogy jogszerűen határozhassanak, ami az előbb idézett 238. §. értelmében csakis a munkásbiztosítási bíróság elnökének végzése ellen irányuló jogorvoslat alapján történhetik. Mindamellett az onban, hogy ezekhez képest az I. bíróság túllépte hatáskörét, amikor az igazolás elsőfokú elbírálásába bocsátkozott, noha erre az elj. rend. 238. §-a 3. bek. szerint csakis az elnök végzése ellen irányuló előterjesztés esetén nyílt volna jogköre, a fölebbviteli bíróság mégis mellőzte az I. bíróság végzésének az elj. rend. 344. §. ut. e. bekezdése és első bekezdése 1. pontja alapján való föloldását. Figyelemmel ugyanis arra, hogy az I. bíróság végzése, amely különben is az I. bíróság elnökének szavazatával jött létre, magának az elnöknek végzését csak fokozatilag haladja meg, másrészt pedig a végzés ellen a m. kir. állami munkásbiztosítási hivatalhoz nyitva álló fölfolyamodás kellő utat enged a netán vélt jogsérelmek orvoslására, ezeknél fogva az ügy érdemi befejezését elodázó föloldást mellőzni és az igazolás tárgyában érdemleges határozatot hozni kellett.

Tudomásul! A 'Munkásügyi Szemle' szerkesztősége és kiadóhivatala 1913. november 4-én V., Falk Miksa-utca 5. sz. alá költözik.

A szerkesztésért felelős: KIS ADOLF. — Főmunkatárs: Dr. SASVÁRI JÓZSEF.

HIRDETÉSEK.

A GLOGOWSKI ÉS TÁRSA CÉG „KARTOTHEK” OSZTÁLYA

(Budapest VI., Andrásy-út 12.),

mint a Kerületi Munkásbiztosító Pénztárak, valamint az Országos Munkás-
betegségélyező- és Balesetbiztosító Pénztár szállítója, felhívja az összes
Kerületi, Vállalati és Magánpénztárak, nemkülönben *Egyesületek és Testü-*
letek figyelmét, az egyéni törzslapok, tagok és egyéb nyilvántartások kezelé-
sére **kitűnően** bevált „KARTOTHEK”-rendszerére. Bővebb felvilágosí-
tásokra szívesen szolgálunk, sőt „KARTOTHEK”-rendszerünket az érdek-
lődőknek helyszínen **vételkötelezettség nélkül** bemutatjuk.

A jelenkor legjobb
tetőfedő anyaga
Igen fontos!
Minden Eternit-lap
„ETERNIT”
szóval van megje-
lölve. Szíveskedjék
mindig határozottan
HATSCHÉK-féle
ETERNIT-palát
kérni.
Magyarországi központi:
„Eternit Művek”
Hatschek Lajos
Budapest,
VI., Andrásy-út 33.
ETERNIT PALA
Hatschek szabadalma

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság

(Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

AMSTERDAM.

MAGYARORSZÁGI IGAZGATÓSÁG AZ INTÉZET
SAJÁT PALOTÁJÁBAN:

Budapesten, Kalvin-tér, Baross-utca 1., Üllői-út 2-4. sz.

Bejárat az Üllői-út 4. sz. kapun.

LEGOLCSÓBB DIJAK.

Az 1910-ik év végén **392 millió** koronát ::
a biztosítások összege meghaladta.

A tartalékok
összege: **115 millió 894,476 K**

Eddigi kifi-
zetések a
biztosítot-
taknak **119 millió 874,160 K**

BEKÖTÉSI TÁBLÁK

A »MUNKÁSÜGYI SZEMLE«

1910–1911. ÉS 1912-İK ÉVFOLYAMA RÉSZÉRE

2 KORONÁÉRT MEGRENDELHETŐK

A KIADÓHIVATALBAN: II., FŐ-UTCA 23. SZ.

ANDOR és FUTTAKY

Villamos világítási-, erőátviteli-, lift-,
telefon- és villámhárítóberendezések

CSILLÁRKÜLÖNLEGESSÉGEK
nagy raktára

Budapest VI., Király-utca 18.
Telefon 52-99.

TAURIL

MAGYAR MUNKÁS
MAGYAR MUNKÁJA

a legtökéletesebb TÖMITŐ LEMEZ

EXPORT AZ EGÉSZ VILÁGBA.
ÓVAKODJUNK UTÁNZATTÓL.

Tauril központi elárúttási iroda:
Budapest, VI., Gyár-utca 26. sz.

Aki igazán SZALAMIT akar venni,
jó és ízletes az kérjen

HERZ-SZALAMIT

Ezen legjobb hírnévnek örvendő magyar
szalámi a legtisztább kezelés mellett első
rendű sertéshusból készül. Csak az a va-
lódi Herz-féle szalámi, melynek rudja ólom-
pecséttel van el- látható, a mire
látva, melyen a úgy a rudakban,
gyár védjegye mint a felvágott
állapotban való bevásárlásnál ügyeljünk.

Herz Armin Fiai szalámigyár, Budapest.

KOVALD FEST, TISZTIT.

GYÁR és FÜZLET: VII. SZÖVETSÉG-U. 95-97.

BUDAPEST.

Gyűjtőtelepek || Képviseletek a
a székesfőváros || vidék legtöbb
minden részén. || városában.

TELEFON 58-45 és 128-13.

BUDAI MÁRIA-FORRÁS

természetes sulfatos ásványvíz.

Ivókúra hidegen vagy melegen.

INDIKÁLT: 1. Szív és véredények bajai-
nál, arteriosclerosisnál, asthmánál és agy-
vértorlódásnál unicum és specifikum. 2.
Gyomor-, bél-, máj- és epeutak bajainál.
3. Vese-, húgy- és ivarszervi bántalmak-
nál (húgycső, húgycsőtakár, vesefőeny, vese- és
húgyhomok és vesemedencelob eseteiben). 4. Pros-
tatabajoknál, méhbajoknál, köszvényél,
(húgsavas diathesis, elhízásnál és cukroshúgy-
árnál. 5. Páratlan hatású gyermekhashajtó.
ELŐNYEI: 1. A vizeletet enyhén és biztosan fo-
kozza, szabályozza és tisztítja (nátrium nitri-
cum, magnesium sulfuricum és calciumchlorid tar-
talmánál fogva). 2. A bélműködést nagyobb te-
vékenységre serkenti. 3. Az étvágyat megle-
pően elősegíti. 4. Kevés szénsavat tartalmaz.

Elszakíthatatlan

munkásöltöny

Orvosi boncköpeny
Orvosi rendelő kabát
Gyógyzerésköpeny
Vegyészköpeny

GUTMANN J. és TSA

Budapest, Rákóczi-út 13.

Minta és árjegyzék ingyen és bérmentve.

HIRSCH és FRANK

Budapest-salgótarjáni gépgyár és
vasöntő részvénytársulat. BUDA-
PEST, VI., ARÉNA-ÚT 132. sz.

□ Külön osztály: TÉGLAGYÁRI GEPEK. □
Gyárt: FALITÉGLA- S CSERÉPSAJTÓKAT,
TÉGLAGYÁRTÓ- ÉS ANYAGMEGMUNKÁLÓ-
□ GEPEKET, legújabb és legjobban bevált □
□ szerkezetekben. □

Elvállalja anyagvizsgálatok kivitelét és
TELJES TÉGLAGYÁRI TELEPEK LÉTESÍTÉSÉT

TELEPEK és költségvetések díjtanul. □ ELSŐRANGÚ REFERENCIÁK

MAGYAR PAPIR ÉS IRÓSZER

:: SZÁLLÍTÁSI VÁLLALAT ::

Budapest, V. ker., Csáky-utca 8. szám

Szerződéses papir- és írószerszállítója többek között
a Kereskedelemügyi Magy. Kir. Minisz-
teriumnak, a M. Kir. Állami Munkásbiz-
tosítási Hivatal, az Orsz. Munkásbeteg-
segélyező és Balesetbiztosító Pénztárnak, a
Budapesti Ker. Munkásbiztosító Pénztár-
nak, továbbá a M. Kir. Posta és Távirtda
Vezérigazgatóság és az ország területén levő
összes hivatalainak, a Magy. Kir. Állam-
vasutak Igazgatósága és összes üzletveze-
tőségeinek, igen sok egyéb közhivatal és köz-
lekedési vállalatnak, pénzügyintézeteknek és magán
cegeknek.

Marta-Automobilok

A MAGYAR ARISTOKRÁCIA MÁRKÁJA.

Gyár:
**MARTA MAGYAR AUTOMOBIL
RÉSZVÉNY TÁRSASÁG, ARAD.**

Vezérképviselő:
Royal-Garage.
BUDAPEST, IX., Páva-u. 10-12.

GARAY SAMU ÉS TÁRSA

sebészeti-, mű-,
kötőszerszám- és vil-
lanygép-gyártók. BUDAPEST, IV.
Kossuth Lajos-
utca 1. szám.
(Ferenciek bazára). Gyár ugyanott az udvarban.

A budapesti és számos vidéki kerületi munkásbiztosító pénztár és betegsegélyező egyletek szerződéses szállítói ajánlják saját készítményű sérvekötő, haskötő, orthopädia-gépeiket; mülábak, műkezek, lábgépek, mellfűzők és összes egyéb betegápolási gyártmányait és orvosi műszereiket, valamint rendelő-intézeteknek szükséges vasbutor és egyéb berendezéseiket.

JUTÁNYOS GYÁRI ÁRAK!
javításokat gyorsan és olcsón teljesítenek.
PÁRTOLJUK A MAGYAR IPART!

FANGÓ

GYÓGYINTÉZET

Budapest VII., Erzsébet-körút 51.
(Körúti fürdőben).

Battaglai vulkanikus radio-actív iszappal való részleges göngyölés. Csúsz, köszvény, idegzsábák, sebészeti utóbántalmak és izzadmányok (hasüri) eseteiben gyors és radikális eredmény.

Ajánlják orvosaink
legkiválóbbjai.

1909-ik évben 32.000 kezelés.

Munkásbiztosító pénztárak figyelmébe ajánlja az Országos Pénztár 1909. okt. 28-án megjelent 38.457. sz. körirata.

FANGÓ-ELADÁS. HÁZI KEZELÉS.

VEZETŐ ORVOS: VÁNDOR DEZSŐ DR

Téli fürdőkúra. A BUDAI SZENT-LUKÁCSFÜRDŐ

NAGY SZÁLLODÁJÁBAN ÉS THERMAL-SZÁLLODÁJÁBAN

olcsó lakás teljes ellátással. Minden szobából fűtött folyosók vezetnek a gyógyfürdőkhöz. Természetes forró-meleg kénes források, iszapfürdők, iszapborogatások. **RADIUM EMANATORIUM.**
Prospektust küld a SZT.-LUKÁCSFÜRDŐ RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG BUDAPEST.

A KRISTÁLY-forrás

szénsavval telített ásványvíze hasznos ital ÉTVAGYZAVAROK-NÁL és EMÉSZTÉSI NEHÉZSÉGEKNÉL. A legtisztább és LEGEGÉSZSÉGESEBB asztali és borvíz. Hathatós szomjcsillapító. — Övszer fertőző betegségek ellen.

SZT. LUKÁCSFÜRDŐ KÚTVÁLLALAT R.-T. BUDÁN.

Continental Pneumatik

legjobb gyártmány kerékpárok, hín-
tők és automobilonok kerekai részére.

**ÖSTERREICHISCH-
AMERIKANISCHE
GUMMIFABR. A.-G.**
WIEN, XIII., BREITENSEE.

Raktár Budapesten:
DÉRY GYULÁNAL,
VI. ker., Révay-utca 6. szám.

ALAPITTATOTT 1856. ■ TELEFON 958.

FISCHER PÉTER ÉS TÁRSA
RÉSZV.-TÁRS. BUDAPEST.

Főüzlet és gyár:

IV., Kossuth Lajos-utca 6.

Ajánlják saját készítményű orvosi mű-
szer, sérvkötő, haskötő, müláb, műkar,
támogató és a betegápoláshoz szük-

□ séges összes gyártmányaikat. □
Előnyös árak. Pontos kiszolgálás.

Árjegyzék kívánatra ingyen.

„TUBERIN“

orvosilag legideálisabb és legolcsóbb guajacol készítménynek
elismerve és javalva a légzőszervek összes bántalmainál. Gyer-
mekek is kellemes íze miatt szívesen veszik. — Tartalmaz: Kal.
sulfo. guajac. Natr. Telluric. Cognac. Aqua Naphae, Syr. Coffeae.

1 üveg 180 gr. ára 2.50 kor. — Egyleteknek 1.60 kor.

Főraktár:

SZENT HERMINA GYÓGYSZERTÁR
BUDAPEST, VII. KERÜLET THOKOLY-UT 28. SZÁM.

Modern transmissiók

sajtolt acéllemezből

200%-kal erősebb

es
50%-kal könnyebb

mint az öntöttvas transmissiók.

Tartós, könnyű, olcsó, állandóan
raktáron

Kell Jenő Budapest
V., Kálmán-utca 15.

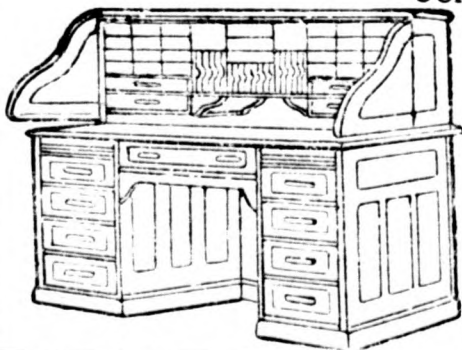
Dr. PAJOR-
szanatorium és
vízgyógyintézet

BUDAPEST,
VAS-UTCA 17. SZ.

A POSTYÉNI ISZAP
FŐRAKTÁRA.

REDŐNYÖS

és lapos íróasztalok. Iratszekrények.
Kártyanyilvántartás. Teljes intézeti
berendezések.

Elsőrendű minőség!

Szolid árak;

Hirsch és Társa
Budapest,
V., Alkotmány-utca 19.

„REGNA“ a jelenkor
legtökéle-
tesebb írógépe. Országszerte díjmentes
bemutatás. — Pénz-, könyv- és okmány-
szekrények.

Orvos urak figyelmébe!

Ludtálpúak és fájós lábúak legjobb eredményel használják
szab. Laufer ludtálp-fűzőt.

Szakorvosok által elismerve. — Prospektust
kivánatra ingyen küld az egyedüli készítő

SZÉKELY ÉS TÁRSA

ortopéd-cipész

BUDAPEST,

IV., Muzeum-körút 9. szám.

Alapítatott
1841-ben.

**Pesti Magyar
Kereskedelmi
Bank** Budapest
V., Fürdő-utca 2.

◆ Alaptőke 50,000.000 K,
Tartalékok 68,600.000 >

Igazgatóság: V., Fürdő-utca 2. szám.
Központ: V., Fürdő-utca 2. szám.
Váltóüzlet: V., Fürdő-utca 2. szám.

Fiókok Budapesten:

- ◆ II., Fő-utca,
- ◆ II., Margit-körút,
- ◆ IV., Kossuth Lajos-utca és
Károly-körút sarkán,
- ◆ V., Váci-körút 74.,
- ◆ V., Szabadságtér 16.,
- ◆ VI., Andrásy-út 21.,
- ◆ VII., Erzsébet-körút 25
- ◆ VII., Lövölde-tér 9.,
- ◆ VII., Rákóczi-út 32.
- ◆ VII., Rákóczi-út 84.
- ◆ VIII., József-körút.
- ◆ IX., Vámház-körút 5.
- ◆ X., Kőbánya, Liget-tér 2.

Fiókok a vidéken:

Brassó, Eszék, Nkanizza, Nszeben. Sopron,
Ujpest, Ujvidék. Ezenkívül kommanditék és
affiliált intézetek az ország, val mint a Balkán
nagyobb városaiban. Sarajevo, Athen, Wien.

'MATADOR'

RUGGYANTA ÉS
BALATAMŰVEK
RÉSZV.-TÁRS.

POZSONY-LIGETFALU.

■ ■ ■

*Műszaki ruggyanta-
árúk és balataszij-
gyártása.*

Kizárólag viszonteladókkal dolgozunk.

Vezérképvislet és raktár

BARTA GYŐZŐ

Budapest, VI., Dávid-utca 1/B.

!! EGYEDÜLI MAGYAR GYÁRTMÁNY !!

ELSŐ MAGYAR FÉMTÖMLÖGYÁR RÉSZV.-TÁRS. (POZSONY-LIGETFALU)

Gyárt egyszerű, kettős és átfonott fémtömlőket acél, bronz, vörösréz
és bármely más fémből viz, gőz, olaj, kőolaj és savak részére.

Vezérképvislet
és raktár: **Barta Győző Budapest, VI. ker., Dávid-u. 1/B.**

TELEFONSZÁM 3-36.

TELEFONSZÁM 3-36.

Tudomásul! A „MUNKÁSÜGYI SZEMLE“ szerkesztősége és kiadóhivatala 1913. nov. hó 4-én V., Falk Miksa-u. 5. sz. alá költözik.

IV. évfolyam

Budapest 1913. október 25.

20. szám.

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁSVÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

TARTALOM:

CIKKEK:

ÁGOSTON PÉTER: A kollektív szerződés...	801
Dr. HELLER FARKAS: Tanácskozás a gyermekmunkáról és az ólomkérdésről	807
A XIV. nemzetközi alkoholizmus elleni kongresszus Milanóban	810
Az Országos Pénztár balesetbiztosítási költségeinek emelkedése	818

SZEMLE:

Szociális egészségügy	810
Tápszerek, italok hamisításának meggátítása. — Egészségügyi előadások Kolozsvárott. Hygiene és papiros. — A szociális orvostan terjedése. — Hivatásos betegségek Angliában 1912-ben. — Poroszország nyilvános gyógyintézetei 1911-ben. — Gyermekágyasok védelme Franciaországban. — Városi gyógyszerterákok Olaszországban.	
Munkásbiztosítás	818
Üzembesorozó Tanács. — Gyógyfürdő-szerződés. — A budapesti kerületi munkásbiztosító pénztár székháza. — A Ferenc József Kereskedelmi kórház betegsegélyző pénztára. — Kártérítési követelés. — Kárigény jogossága. — Az Országos Pénztár közgyűlése. — Per az államkincstár ellen. — A nagyikindai kerületi pénztár. — Az ipari és baleseti betegségekről az orvosi továbbképzés központi bizottsága. — Ipari mérgezések és betegségek kártalanítása. — Ólommérgezés — üzemi baleset. — Kórházba vagy gyógyfürdőbe utalt pénztári tagok élelmezési költsége. — Az Országos Pénztár folyószámlahitele. — Kötszerek és gyógyászati segédeszközök szállítása. — Az Országos Pénztár alkalmazottai nyugdíjintézete. — Munkásbiztosító pénztári alkalmazottak. — Az Országos Pénztár 1913. évi szeptember havi taglétszáma és betegforgalmi kimutatása. — Új tüdőbeteg gondozó-intézet. — Baleseti sérültek kórházi ápolási költsége. — Gyógyszereszek és betegsegélyző pénztárak.	
Munkásvédelem. Munkaviszony	826
A Törvényes Munkásvédelem Magyarországi Egyesülete. — A XX. szociáldemokrata pártgyűlés a munkásvédelem és a munkásbiztosítás. — A munkaadó szavatossága abban az esetben, ha a munkás az előírt óvendszabályokat nem követi. — Magas feszültségi villamos vezetékeknél való balesetek elleni védelme. — Alacsony feszültségű villamárammal járó veszedelem. — Tűz elleni védekezés. — Államilag segélyezett munkatőzsdék Dániában. — A külföldi munkások száma Németországban.	
JOGGYAKORLAT	830
Betegsegélyezés. — Balesetbiztosítás.	

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, II. ker., Fő-utca 23. szám.
Telefon: 93—99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

Császárfürdő Budapestén.

Nyári és téli gyógyhely az Irgalmasrend kezelése alatt. Kénes hévvizű radio-aktív gyógyforrásai páratlanok. Ezek a források bőségesen táplálják vizükkel az intézet valamennyi fürdőjét, u. m.: a gőzfürdőt és népgőzfürdőt, az egyes és közös külön női és férfi-iszapfürdőket (iszap-borogatások), márványkád-, porcellán- és kőfürdőket, valamint török- és horganykád-fürdőket, továbbá a hőlég-, szénsavas és villamosfürdőket. Ezekből a dús gyógyforrásokból kapja vizet a kontinensen egyedül álló női és a férfi-uszoda is.

A Császárfürdő kiváló gyógyító ereje nemcsak csúzos bántalmak és idegbajok ellen, hanem sok más betegségnél is általánosan elismert. Ivókurája kitűnő gyógyhatású hurutos légzőszerveknél és altesti pangásoknál.

Lakószobái kényelmesek; berendezésük a különböző igényekhez van szabva. Jutányos árak. Minden tekintetben szoliditás. Gyógy- és zenedíj nincsen. Prospektust ingyen és bérmentve küld *az igazgatóság.*

Kapható minden jobb bőr-, cipő- és divatárú-kereskedésben

Kapható minden jobb bőr-, cipő- és divatárú-kereskedésben.

AEROLITH

KIS J. JENŐ

okl. mérnök szabadalma

Az „AEROLITH“

a modern építkezésnek építőköve, mellyel nemcsak gyorsan és olcsón, de az egészségügyi követelményeknek legmegfelelőbbben lehet építeni.

Az „AEROLITH“-

falak szárazak, szellőztethetők és kívül-belül bármely módon még kiégetéssel is desinficiálhatók.

Az „AEROLITH“

ezért kiválóan alkalmas kórházak, iskolák, munkáslakások, műhelyek stb. építésére.

Bővebb felvilágosítással készségesen szolgál

KIS J. JENŐ

okl. mérnök, építési vállalkozó, szab. Aerolith-, cementárú- és terracit-gyáros

Budapest, V., Pozsonyi-út 1.

KÖSZÉNBÁNYA-'s TÉGLAGYÁR TÁRSULAT

Telefon szám: PESTEN (ezelőtt DRASCHE) Budapest, VII. ker., Király-utca 67. sz. 34-61. és 34-51.

Kerámít kocsiut-kövek :: ::
Kerámítlapok :: :: ::
Kerámít-, steró-, pillér-téglák
Traversz-téglák :: :: ::
Falburkoló-téglák :: :: ::

Fayence porcellán lemezek ::
Porcellán szigetelők :: :: ::
Egészségügyi és használati
cikkek :: :: :: ::
Tűzálló chamotte téglák :: ::

A társulat elvállalja a burkolati munkák elkészítését is. Árjegyzék díjmentesen.

Árjegyzék díjmentesen.